

Economisch-Statistische Berichten

Ons motorrijtuigenpark

★

Drs. Th. J. A. Smulders

De Miljoenennota 1957

Een kritische beschouwing

★

Prof. J. Brands

Waardevaste bedrijfspensioenen

★

Drs. A. G. U. Hildebrandt

Piscari necesse est

★

Drs. J. Oppenheim

Het rendement van de reclame

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

41e JAARGANG

No. 2051

WOENSDAG 10 OKTOBER 1956

EERSTE NEDERLANDSCHE

VERZEKERING-MIJ. OP HET LEVEN EN TEGEN
INVALIDITEIT N.V.

- **Pensioenregelingen**
- **Risico-herverzekering van pensioenfondsen**
- **Aanvullingen op het wettelijk bodempensioen**

HOOFDKANTOOR:
JOHAN DE WITTLAAN 50 - 'S-GRAVENHAGE
TEL. 01700-51.43.51

vacatures

Vooraanstaande fabriek van bekende merk-artikelen in de levensmiddelensector te Amsterdam zoekt voor spoedige indiensttreding een actieve

PERSENEEL- CHEF

Ervaring in personeelswerving, -selectie en modern beleid ten aanzien van sociaal zeer uiteenlopende personeelsgroepen beslist vereist. Leeftijd ongeveer 35 jaar.

Hun, die menen voor deze interessante, zelfstandige functie, waaraan een uitstekende pensioenregeling is verbonden, op grond van ervaring en opleiding in aanmerking te komen, wordt verzocht eigenhandig geschreven brieven (met uitvoerige inlichtingen omtrent levensloop, opleiding, ervaring, referenties, salariseisen etc. en onder bijsluiting van foto, welke wordt geretourneerd) te richten tot no. E.-S.B. 2051-1 bureau van dit blad. Op enveloppe s.v.p. vermelden: PC. Alle brieven worden zeer vertrouwelijk behandeld en zonder uitzondering beantwoord.

(Zie voor vacatures ook pagina 3 omslag)

R. Mees & Zoonen

**Bankiers en
Assurantie-makelaars**

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam*

*Beheer en administratie
van vermogens
Executele en bewind-
voering*

E.-S.B.

*Uw medium voor publiciteit
op hoog niveau*

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Ons motorrijtuigenpark

In één der eerste zeven maanden van 1955 heeft zich het gedenkwaardige feit voorgedaan, dat het Nederlandse motorrijtuigenpark, met inbegrip van bromfietsen, het miljoen overschreed. Op 1 augustus 1954 telde het n.l. volgens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek — welk bureau in de jongste aflevering van de Statistiek der Motorrijtuigen ¹⁾ tal van bijzonderheden omtrent de omvang, de regionale spreiding, en de samenstelling van dit park naar merk, jaar van fabricage, gewicht enz. mededeelt — 838.287 en één jaar later 1.042.414 eenheden. Zoals onderstaande tabel doet zien bedroeg de stijging ten opzichte van 1954 24 pCt., terwijl zich sedert 1951, in vier jaren tijds dus, meer dan een verdubbeling heeft voorgedaan. Deze laatste is voor bijna $\frac{2}{3}$ toe te schrijven aan de enorme toeneming der bromfietsen, wier aantal in 1955 bijna de helft van alle motorrijtuigen uitmaakte en in dat jaar ongeveer even groot was als dat van alle gemotoriseerde vervoermiddelen in 1951 tezamen.

De meeste bromfietsen treft men naar verhouding aan in Drenthe en Zeeland, waar hun aantal per 1.000 inwoners van 20 jaar en ouder in 1955 94 bedroeg. Limburg bleef met 58 van alle provincies het verst beneden het landelijk gemiddelde van 75. Opmerkelijk is, dat de motorrijwiel-, „dichtheid”, wat de provincies Drenthe en Limburg betreft een overeenkomstig beeld te zien geeft: Drenthe lag ook hier met 28 per 1.000 inwoners van 20 jaar en ouder ver boven en Limburg met 13 het verst beneden het landelijk gemiddelde, dat 20 bedroeg. Voor de scooters daarentegen gaf Drenthe een laag, n.l. 1,0, en Limburg het hoogste relatief aantal, n.l. 4,1, te zien. Wat het aantal personenauto's betreft bevonden beide provincies zich, met 31 per 1.000 inwoners van 20 jaar en ouder, geheel onderaan de ranglijst; Noord-Holland lag

met 51 ver boven het gemiddelde voor het gehele land van 40, gevolgd door Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland, alle met 43.

Gezien de sterke groei van het aantal bromfietsen, waarvan tal van modellen uiterlijk veel met motorfietsen gemeen hebben, behoeft het niet te verwonderen, dat de laatste jaren een daling van het aandeel der lichte motoren — 60 kg eigen gewicht en minder — in het motorrijwielenspark, inclusief scooters, waarneembaar is. In 1946 en 1947 bedroeg dit aandeel nog 44 pCt., in 1955 nog maar 12. Hiertegenover staat een sterke stijging van het aantal motoren in de middenklasse, die voor een belangrijk deel aan de snelle toeneming der, meestal tot deze klasse behorende, scooters moet worden toegeschreven. Rekenen men de scooters niet mee dan blijkt het aantal zware motoren aanzienlijk groter te zijn dan dat der lichte. Aangezien niet minder dan 26 pCt. der in 1955 geregistreerde motorrijwielen van vóór 1945 dateerde en juist bij de oudste motoren het aantal, behorende tot de lichte klasse, zeer groot is, moet de komende jaren een verdere achteruitgang van het aandeel der lichte motoren worden verwacht.

In de sector der personen- en vrachtauto's daarentegen neemt het gebruik van het lichtere type toe. Had in 1939 21 pCt. der personenauto's een gewicht van 1.000 kg of minder, in 1949 was dit percentage gestegen tot 39 en in 1955 zelfs tot 57. Voor de vrachtauto's van 2.000 kg of minder waren de percentages in deze jaren resp. 43, 38 en 50. Ook wat de leeftijdsopbouw betreft doen zich tussen het auto- en motorrijwielenspark opmerkelijke verschillen voor: 17,0 pCt. der motorrijwielen, met inbegrip van de scooters, dateerde van vóór de oorlog, terwijl slechts 3,7 pCt. der personen- en 4,1 pCt. der vrachtauto's tot deze generatie behoorde. Tot slot zij vermeld, dat de gemiddelde leeftijd van het Nederlandse personenautopark, die in 1954 4,6 jaar bedroeg, voor 1955 door het C.B.S. werd becijferd op 4,2 jaar.

	1951	1952	1953	1954	1955	1955 in pCt. van	
						1951	1954
Bromfietsen	147.998	217.658	283.023	375.892	503.421	340	134
Motorrijwielen ..	105.803	114.010	115.058	122.932	130.325	123	106
Scooters	601	1.452	3.171	7.554	15.846	2.637	210
Motorrijwielen ..	6.174	7.908	8.875	10.096	11.294	183	112
Personenauto's ..	157.002	172.712	187.608	219.411	267.888	171	122
Autobussen	6.160	6.183	6.295	6.359	6.722	109	106
Vrachtauto's	77.550	82.196	82.355	87.609	97.699	126	112
Trekkers	3.500 a)	3.645	3.727	3.846	4.275	122	111
Speciale voertuigen	3.170	3.460	4.382	4.588	4.944	156	108
Totaal	507.958	609.224	694.494	838.287	1.042.414	205	124

a) Raming.

¹⁾ „Statistiek der motorrijtuigen 1 augustus 1955”. W. de Haan N.V., Utrecht 1956, 106 blz., f. 9,25.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Ons motorrijtuigenpark	883	Dr. Ir. M. G. Ydo: „Taylor — over het karakter van chefs en ondergeschikten”, bespr. door Mr. J. A. Nijbakker	895
De Miljoenennota 1957; een kritische beschouwing, door Drs. Th. J. A. Smulders	885	Belastingalmanak 1956 en Eenvoudige belastingkunde, bespr. door Mr. J. van Soest ...	896
Waarde vaste bedrijfspensioenen, door Prof. J. Brands	888	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	897
Picari necesse est, door Drs. A. G. U. Hildebrandt	890		
Het rendement van de reclame, door Drs. J. Openheim	892		

Boekbesprekingen:

Prof. Dr. F. J. H. M. van der Ven: „Bedrijfsleven en democratie”, bespr. door Mr. Ir. A. W. Quint

Statistieken:

Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen .. 898
Prijnsindexcijfers van het levensonderhoud 898
In- en uitvoer

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Drs. Th. J. A. SMULDERS, De Miljoenennota 1957; een kritische beschouwing.

Door de ongunstige ontwikkeling van de betalingsbalans en van de situatie op de kapitaalmarkt geeft de jongste begroting geen reden tot optimisme. Schr. ziet als voornaamste oorzaak van deze ontwikkeling een onjuiste interpretatie van het verband tussen sparen en investeren bij volledige bezetting. Overtreffen in deze situatie de investeringen de besparingen dan zal prijsstijging optreden, waardoor kredietbeperking noodzakelijk wordt. Aan de hand van de voornaamste cijfers uit de Miljoenennota wordt onderzocht, welke invloed de begroting gedurende de laatste jaren op de volkshuishouding heeft gehad. Op grond hiervan stelt schr. vast, dat bij handhaving van het monetaire evenwicht het inflatoire effect van de begroting in 1957 geheel of althans voor een goed deel gecompenseerd zal kunnen worden door een beroep op de kapitaalmarkt. Gezien de behoefte aan kapitaal voor particuliere investeringen en voor die van de lager Overheid, verwacht de Minister niet dat het mogelijk zal zijn het kastekort geheel op de kapitaalmarkt te dekken. De nieuwe Regering komt dan voor de keuze te staan van belastingverhoging of bezuiniging op de staatsuitgaven. Daar de Staat reeds beslag legt op 25 pCt. van het nationale inkomen, preferiert schr. beperking van de staatsuitgaven.

Prof. J. BRANDS, Waardevaste bedrijfspensioenen.

Ter gelegenheid van de Accountantsdag 1956, welke 29 september jl. te Utrecht werd gehouden, zijn twee preadviezen uitgebracht. Aan het preadvies van Prof. Dr. Ir. L. Kosten, Prof. Dr. Ir. R. M. M. Oberman en H. Reinoud, getiteld: „Enige aspecten van de elektronische verwerking van administratieve gegevens”, is in „E.-S.B.” van 3 oktober jl. aandacht geschonken. In dit artikel wordt door schrijver — na enkele opmerkingen te hebben gemaakt over de plaats, die het Nederlands Instituut van Accountants inneemt en over de verplichtingen, welke het draagt — het preadvies van Prof. Dr. P. Kuin over „Waardevaste bedrijfspensioenen” besproken. Schrijver is van mening, dat het uitvoerig gedocumenteerde betoog van Prof. Kuin grote waardering verdient.

Drs. A. G. U. HILDEBRANDT, Piscari necesse est.

Nederland is in de visserij, ondanks zijn gunstige ligging ten opzichte van visgronden en afzetgebieden, een volgens schr. te bescheiden plaats gaan innemen. In tegenstelling tot andere landen, die een renderende visserij hebben op verafgelegene visgronden, beperkt ons land zich thans tot de visserij op de overbeviste Noordzee. De visserij wordt voorts bedreigd door de gevolgen van de afsluiting der zeegaten en de inpoldering van IJselmeer en Lauwerszee. Op de 5 oktober jl. door de „Stichting van de Nederlandse Visserij” georganiseerde „Visserijdag” werd aandacht en begrip gevraagd voor de problemen en moeilijkheden, die voor de vissers uit deze afdamming en inpolderingen voortvloeiën. Er werd, behalve over deze problemen, gesproken over de nationale betekenis van landaanwinningen en inpolderingen. Schr. wijst er; na een overzicht van het behandelde te hebben gegeven, op, dat men zich bij het beleid niet zal mogen beperken tot het uitrekenen en uitkeren van schadeloosstellingen, maar dat dit beleid dient te worden gevoerd tegen de achtergrond van het: navigare necesse est, de

visserij als producent van goedkoop dierlijk eiwit en de vissersbevolking als een onmisbare groep uit onze volksgemeenschap.

Drs. J. OPPENHEIM, Het rendement van de reclame.

Geschat wordt, dat het totaal der Nederlandse reclamebudgetten rond 200 miljoen gulden bedraagt. Bij de besteding van dit indrukwekkende bedrag wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van de moderne researchmethodiek. Toch mag worden aangenomen dat het grootste deel der reclamebudgetten nog op het „vingertoppengevoel” wordt uitgegeven en dat waarlijk niet alleen bij de kleinere ondernemingen. In de reclamewereld is men zich van het onbevredigende van deze situatie wel bewust. Dit is ook weer gebleken op het jaarlijkse congres van het Genootschap voor Reclame, dat ditmaal op 4 en 5 oktober jl. te Arnhem werd gehouden met als thema: het rendement der reclame. Dit congres — schrijver geeft in dit artikel een beknopt overzicht van het op het congres besprokene — leverde een serieuze confrontatie op met de problemen, die samenhangen met een verantwoorde besteding der reclamegelden. Een streven naar verdieping van kennis en verbreding van de basis, ook in samenwerking met andere bij de reclame betrokken groepen, kwam daarbij op velerlei manieren tot uiting. Schrijver is van mening dat het congres geslaagd kan worden genoemd.

— SOMMAIRE —

Drs. Th. J. A. SMULDERS, Le budget 1957; un examen critique.

A l'aide des principaux chiffres du budget hollandais pour 1957 il est examiné quelle influence le budget a eu ces dernières années sur l'économie nationale. Comme le ministre ne s'attend pas à pouvoir couvrir entièrement le déficit en moyens liquides sur 1957 sur le marché des capitaux, une augmentation des impôts ou une restriction des dépenses de l'Etat sera nécessaire. L'auteur donne la préférence à cette dernière éventualité.

Prof. J. BRANDS, Pensions d'entreprises de valeur stable.

A la Journée des Experts-Comptables de 1956, qui fut tenue le 29 septembre dernier à Utrecht, il a été traité entre autres un rapport du Prof. Dr. P. Kuin sur „Des pensions d'entreprises de valeur stable”. C'est de ce rapport qu'il s'agit dans l'article du Prof. Brands, qui est d'avis que l'exposé amplement documenté du Prof. Kuin mérite d'être très apprécié.

Drs. A. G. U. HILDEBRANDT, Piscari necesse est.

A la Journée de la Pêche, qui a été tenue le 5 octobre dernier, il a été demandé à la nation néerlandaise d'avoir de la difficulté et de la commandé à la nation pour les pêcheurs du barrage des fleuves zélandais et de l'endigement du IJselmeer et du Lauwerszee.

Drs. J. OPPENHEIM, Le rendement de la publicité.

L'Association pour la Publicité a tenue les 4 et 5 octobre dernier à Arnhem un congrès ayant pour thème: le rendement de la publicité. Dans cet article l'auteur donne un résumé de ce dont il y a été traité. Selon lui le congrès a fourni une sérieuse confrontation avec les problèmes inhérents à un emploi justifié des fonds prévus pour la publicité.

De Miljoenennota 1957

Een kritische beschouwing

Van het gematigde optimisme, dat in de vorige Miljoenennota tot uitdrukking kwam, is in het jongste stuk, waarin de Minister van Financiën verantwoording aflegt over het door hem gevoerde beleid, niets overgebleven. De oorzaken hiervan moeten worden gezocht in de ontwikkeling van de betalingsbalans en die van de kapitaalmarkt. Deze beide waren het vorige jaar nog gunstig. Het voordelig saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans bedroeg in 1955 op kasbasis ca. f. 250 mln. De toenmalige situatie op de kapitaalmarkt wettigde het vertrouwen van de Minister, dat de financiering van het kstekort over 1956, door hem geraamd op f. 550 à f. 650 mln., geen bijzondere moeilijkheden zou opleveren.

Het is echter geheel anders gelopen dan de Minister heeft kunnen vermoeden. De deviezenreserve van De Nederlandsche Bank is sinds begin 1956 met ca. f. 500 mln. teruggelopen. Het is wel zeker, dat de betalingsbalans op lopende rekening (kasbasis) in het eerste halfjaar 1956 een tekort heeft opgeleverd. De ongunstige ontwikkeling van de betalingsbalans en de daarmee gepaard gaande maatregelen van de monetaire autoriteiten (discontoverhoging, kredietbeperking) hebben de geld- en kapitaalmarkt gedraïneerd, waardoor ook de liquiditeitspositie van het Rijk werd aangetast. Het gevolg hiervan is geweest, dat het Rijk zelfs een beroep heeft moeten doen op De Nederlandsche Bank voor de plaatsing van schatkistpapier, welke geste nogal wat kritiek heeft uitgelokt.

Momenteel schijnen, voorlopig althans, de moeilijkheden voor de Schatkist overwonnen. Het saldo bij De Nederlandsche Bank bedraagt weer enige honderden miljoenen, hetgeen erop wijst, dat de getroffen maatregelen tot versnelde inning van de vennootschapsbelasting en de inhaal van de in 1955 ontstane achterstand bij de inning van de inkomstenbelasting effect beginnen te sorteren. Als gevolg van een en ander zullen de belastingontvangsten dit jaar vermoedelijk stijgen tot het zeer hoge bedrag van circa f. 7.500 mln., d.i. f. 1 mrd. meer dan in 1955. Het nadeel van dergelijke maatregelen is evenwel, dat zij slechts tijdelijk uitkomst geven; de moeilijkheden worden naar de toekomst verschoven. Het spreekwoord zegt, dat men een gulden slechts eenmaal kan uitgeven; het is echter evenzeer een feit, dat men een belastinggulden slechts eenmaal kan innen.

Hoe is deze precaire toestand van 's Rijks financiën ontstaan? De Minister zal niet kunnen aanvoeren, dat het aan waarschuwingen in kranten en tijdschriftartikelen heeft ontbroken. De lezer van dit blad herinnert zich ongetwijfeld de gedegen kritische beschouwingen die Prof. Dr. H. J. Witteveen aan vorige Miljoenennota's heeft gewijd. De voornaamste oorzaak van deze ongunstige ontwikkeling moet m.i. worden gezocht in een onjuiste interpretatie van het verband tussen sparen en investeren. Dit werkte een verkeerde financiering in de hand, waardoor de in de volkshuishouding aanwezige inflatoire tendenties werden versterkt. Ik zal trachten deze stelling met een enkel woord te verduidelijken.

De klassieken (in de betekenis, die Keynes aan deze term hechtte) meenden, dat het sparen primair is; zonder besparing geen investering. Keynes draait de zaak om; de investeringen zijn primair. Deze doen het nationaal

inkomen toenemen en daardoor stijgen ook de besparingen. Dit beschouwde Keynes als de normale gang van zaken, nl. die, wanneer er geen sprake is van full employment. Zodra full employment wordt bereikt, zal, wanneer de investeringen de besparingen overtreffen, prijsstijging optreden. De gelijkheid van sparen en investeren (ex ante) is derhalve een voorwaarde van monetair evenwicht bij volledige bezetting. Wat de klassieken als „normaal” zagen, is dus een uitvloeisel van full employment.

De gelijkheid van sparen en investeren komt niet automatisch tot stand, doch via de weg der kredietbeperking. Doel hiervan is te voorkomen, dat meer koopkracht wordt uitgeoefend dan uit inkomen beschikbaar komt. Is deze toestand bereikt, dan heeft het ontrekken van middelen aan de kapitaalmarkt tot gevolg, dat de overige kredietvragers noodgedwongen hun investeringen (resp. consumptie) moeten beperken. Het opnemen van kapitaalmarkt middelen werkt dan deflatoir. Zolang er een overvloed van middelen op de kapitaalmarkt aanwezig is, zoals dit tot voor kort in Nederland het geval was, is er van een dergelijk deflatoir effect geen sprake. De opvatting van de Minister, dat hij door in het kstekort van de begroting met op lange termijn opgenomen middelen te voorzien, het inflatoir effect van het uitgavenexcedent neutraliseerde, was dus onjuist.

Het is deze dwaling (die ook terug te vinden is in de jaarverslagen van De Nederlandsche Bank), die de oorzaak is van het feit, dat zo lang een inflatoire begrotingspolitiek kon worden gevoerd, zonder dat men zich daarvan bewust was. Eerst nu, mede als gevolg van deze politiek, het water de Minister tot aan de lippen is gekomen, werpt hij het roer om en erkent hij, dat uitgavenvermindering en/of belastingverhoging de beide alternatieven zijn, waartussen moet worden gekozen.

Het is mijn bedoeling, na een overzicht te hebben gegeven van de voornaamste cijfers uit de Miljoenennota, te onderzoeken, welke invloed de begroting gedurende de laatste jaren op de volkshuishouding heeft gehad. Daarna zal nog met een enkel woord worden ingegaan op de maatregelen, die thans kunnen worden genomen.

De middelen.

Tabel I geeft een overzicht van de totale belastingopbrengsten over de jaren 1954 en 1955 en het eerste halfjaar 1955 en 1956. De cijfers zijn ontleend aan de Financiële Maandstatistieken van het C.B.S. Er blijkt uit, dat de ontvangsten in 1955 slechts ruim f. 200 mln. hoger zijn dan in 1954. Dit vindt hoofdzakelijk zijn oorzaak in vertraging van de aanslagregeling bij de inkomsten- en vermogensbelasting. De omzetbelasting en de invoerrechten ondervonden de invloed van de teruggang in de invoer in verband met de wijziging van de Wet Omzetbelasting per 1 januari 1955. Daartegenover leverde de vennootschapsbelasting meer op als gevolg van de per 1 oktober 1955 van kracht geworden maatregelen tot versnelde inning. Naar schatting zijn de totale opbrengsten in 1955 f. 200 mln. lager geweest dan normaal.

TABEL I.

Belastingontvangsten (C.B.S.)

(in mln. gld.)

	1954	1955	1e halfjaar 1955	2e halfjaar 1956
Inkomstenbelasting	1.241,4	1.092,3	535,5	773,7
Vennootschapsbelasting	860,6	1.067,6	423,9	482,7
Vermogensbelasting	116,8	97,7	51,8	65,7
Successie	99,0	117,2	55,7	63,5
Dividend en comm.bel.	104,8	67,6	44,5	63,6
Pers. belasting	69,6	44,8	31,8	33,2
Grondbelasting	95,5	106,2	45,3	29,8
Winst en ond.bel.	7,4	2,7	1,8	1,7
	2.595,1	2.596,1	1.190,3	1.514,9
Motorrijtuigen	94,5	90,5	53,4	48,5
Vereveningsheffing	279,6	318,3	152,2	170,6
Omzetbelasting	1.314,8	1.295,7	689,3	622,2
Invoerrechten	541,8	608,7	287,8	337,0
Loonbelasting	719,4	881,2	423,9	437,2
Accijnzen	562,1	590,6	281,8	304,2
Zegel en registratie	111,2	131,8	63,7	63,6
Buitengewone heffingen	3.623,4	3.916,8	1.952,1	1.983,3
	74,4	23,9	13,2	19,8
Totaal generaal	6.292,9	6.536,8	3.155,6	3.518,0

In 1956 zal de achterstand bij de inkomstenbelasting en vermogensbelasting ruimschoots worden ingelopen, terwijl de vennootschapsbelasting waarschijnlijk f. 200 à f. 300 mln. meer dan normaal zal opbrengen. Rekening houdend met het accres als gevolg van de stijging van het nationaal inkomen, verwachten wij, dat in 1956 ca. f. 1 mrd. meer zal worden ontvangen dan in 1955, waardoor de totale opbrengst zal stijgen tot ca. f. 7.500 mln. In 1957 moet rekening worden gehouden met het wegvallen van de vereveningsheffing en van de inhaalachterstand van inkomstenbelasting en vermogensbelasting. Ook de vennootschapsbelasting zal minder opleveren. Daarentegen vervalt de vrijstelling van omzetbelasting op textiel en suiker. De totale belastingopbrengst zal als gevolg van dit complex van factoren waarschijnlijk dalen tot ca. f. 7.400 mln.

In tabel II geef ik een overzicht van alle middelen, waarbij moet worden opgemerkt dat de in deze staat opgenomen belastingontvangsten niet vergelijkbaar zijn met de bedragen in tabel I. De belastingopbrengsten in tabel II zijn nl., wat betreft de belastingen op inkomen en vermogen, aan het jaar „toegerekend”. Verder valt op, dat de „ontvangen aflossingen” in 1956 en 1957 ruim f. 200 mln. lager worden geraamd dan in 1955.

TABEL II.

Middelen

Middelen	Verm. uitkomsten			Ontwerp + suppl. 1957
	1954	1955	1956	
	(in mln. gld.)			
A. Uit inkomen				
Belastingen	5.088	5.688	5.812	6.081
Expl. opr. + bijdragen	209	193	189	212
Interest	81	73	63	63
Winst uit bedrijven	109	76	82	59
Aan- en ontmtingen	37	85	67	29
Bijdr. gem. invest.	3	5	2	3
Terugst. gem. fonds	70	—	—	—
Afschrijvingen	113	125	130	160
Diversen	54	42	38	23
Afgesloten dienstjaren	37	23	10	3
	713	622	581	552
Totaal inkomen	5.801	6.310	6.393	6.633
B. Vermogensmutaties				
Aflossingen staatsbedr. + fondsen	216	149	75	85
Aflossingen binnenland	126	196	70	74
„ buitenland	14	51	23	29
	356	396	168	188
Herstelbetalingen enz.	130	174	120	50
Bijz. kapitaalwinsten	—	82	14	29
Koopvaardijpensioen	70	—	—	—
	556	652	302	267
Tegenwaarderekening	428	153	155	150
Totaal vermogensmutaties	984	805	457	417
Totaal generaal	6.785	7.115	6.850	7.050

Tabel III geeft een overzicht van de uitgaven, opgesteld volgens de methode van de nationale boekhouding. Wij hebben hierbij de uitgaven verdeeld in „bestedingen”, d.z. uitgaven in de reële sfeer en „vermogensmutaties”, d.z. financiële transacties. Uit de aard der zaak is dit criterium min of meer willekeurig. Zo kan men van mening verschillen over de vraag, of de indirecte investeringen (fondsen en staatsbedrijven) in de eerste of tweede groep thuishoren. Ik heb aangenomen, dat deze kapitaalverstrekingen in hetzelfde jaar tot bestedingen hebben geleid en ze daarom in de eerste groep geplaatst.

TABEL III.

Uitgaven

Uitgaven	1954	1955	1956	1957 Ontwerp + suppl.
	Vermoedelijke uitkomsten			
A. Bestedingen	(in mln. gld.)			
Militair apparaat				
Lonen	570	632	611 a)	672 a)
Materialen	381	380	452	362
Investeringen	581	623	648	359
Supplem.				291 b)
	1.532	1.635	1.711	1.684
Burg. apparaat				
Lonen	443	483	534 a)	618 a)
Materialen	145	151	154	159
Onderwijs	586	692	850	964 a)
Interest	496	478	504	532
Soc. uitkeringen	601	562	610	404 c)
Pensioenen enz.	207	290	285	307 d)
Woningbouw	191	225	240	268
Landbouwcrisisfonds	122	184	198	159
Gemeenten (politie enz.)	238	309	347	358 a)
Buitenland	65	158	121	120
Overige bijdragen	243	333	377	349
Verliezen bedrijven	10	4	14	42
Diversen	71	93	63	25
Afschrijvingen	113	125	130	160
	3.531	4.087	4.427	4.465
Investeringen (direct)	300	368	444	470
„ (indirect)	191	224	188	192
	4.022	4.679	5.059	5.127
Totaal bestedingen	5.554	6.314	6.770	6.811
B. Vermogensmutaties				
Oorlogsschade	297	589 e)	267	193
Rampschade	250	160	109	8
Aflossing Nationale Schuld	635	388	258	304
	1.182	1.137	634	505
Extra bijdragen pensioenfondsen	70	—	170	152
Ouderdomswet (voorschot)	—	—	—	230
Kapitaalverstrekingen binnenland	34	40	46	55
„ buitenland	14	20	43	33
Bijzondere kapitaalverliezen	—	8	47	50
	1.300	1.205	940	1.025
Totale begrotingsuitgaven	6.854	7.519	7.710	7.836

a) Over deze posten zijn de loonsverhogingen van f. 25 en f. 200 mln. in 1956 en 1957 verdeeld.

b) Waarvan f. 150 mln. uit tegenwaarderekening.

c) Verlaagd met f. 300 mln. wegens vervallen noodwet Drees.

d) Verhoogd met f. 25 mln. ziekenfondsverzekering bejaarden + Indische pensioenen.

e) Inclusief f. 300 mln. oorlogsschade-uitkeringen aan de Spoorwegen.

Uit de tabel blijkt, dat de *militaire* uitgaven een regelmatig accres vertonen van ca. f. 100 mln. per jaar. In 1956 zullen zij, inclusief militaire pensioenen, waarschijnlijk ruim f. 1.800 mln. bedragen. Voor 1957 wordt een zelfde bedrag geraamd. De *civiele* uitgaven vertonen in 1956 een toename van f. 400 mln. Deze toename is geringer dan die in 1955, welke ca. f. 650 mln. bedroeg. Er is dus een zekere vertraging in de groei te constateren.

Ofschoon in de begroting 1957 de gevolgen van de invoering van de nieuwe ouderdomswet en de huurverhoging zijn verdisconteerd (er is rekening gehouden met een extra loonsverhoging van f. 200 mln.), verwacht ik toch, dat de oming in totaal met minstens f. 100 mln. zal worden overschreden. In het bijzonder verwacht ik hogere uitgaven voor de militaire sector en de subsidies uit het Landbouw-Egalisatiefonds.

Begrotingstekorten.

Tabel IV geeft een overzicht van de begrotingscijfers over de jaren 1954/57. In 1955 en 1956 zien we telkens een stijging van het begrotingstekort van rond f. 400 mln. In 1957 wordt een daling verwacht van ca. f. 100 mln.

TABEL IV.

Recapitulatie begrotingen

	1954	1955	1956	1957
	Vermoedelijke uitkomsten			Ontwerp + suppl.
(in mln. gld.)				
Totaal inkomsten	5.801	6.310	6.393	6.633
Totaal bestedingen	5.554	6.314	6.770	6.811
Overschot of tekort (—)	247	— 4	—377	—178
Saldo vermogensmutaties	—744	—253	—638	—758
Totaal	—497	—257	—1.015	—936
Oorlogsschade Ned. Spoorwegen a)		—300		
Tegenwaarderekening	—497	—557	—1.015	—936
	428	153	155	150
Begrotingsoverschot (tekort)	— 69	—404	—860	—786

a) Deze post heeft alleen budgetaire betekenis.

Kastekorten.

Belangrijker voor ons doel zijn de kastekorten van het Rijk, die uit de begrotingstransacties voortvloeien. In tabel V geven wij de opstelling van de Miljoenennota.

TABEL V.

Budgetaire kasontvangsten en -uitgaven

(in mln. gld.)

	1954	1955	eerste halfjaar 1956
Ontvangsten			
Belastingen in geld	5.147	5.356	2.911
Overige kasontvangsten excl. tegenwaarderekening	893	1.011	325
	6.040	6.367	3.236
Uitgaven			
Aflossing Nat. Schuld	609	385	119
Overige kasuitgaven	5.800	6.516	3.386
	6.409	6.901	3.505
Kastekort	369	534	269

De Miljoenennota geeft echter geen volledige specificatie van de overige ontvangsten en uitgaven. Ook wordt geen raming gegeven van de in 1956 en 1957 te verwachten belastingontvangsten. Ik heb daarom de gegevens aangevuld met eigen ramingen (zie tabel VI).

TABEL VI.

Raming kastekorten

	1954	1955	1956	1957
(in mln. gld.)				
Belastingontvangsten	6.293	6.537	7.500	7.400
af: prov. en gem. fonds.	1.045	1.154	1.260	1.260
in obligaties	5.248	5.383	6.240	6.140
	101	27	40	40
in geld	5.147	5.356	6.200	6.100
Overige ontvangsten uit inkomen (zie tabel II)	713	622	581	552
	5.860	5.978	6.781	6.652
	5.554	6.314	6.770	6.811
Bestedingen (tabel IV)				
Inkomenoverschot of tekort (—)	306	—336	11	—159
Saldo vermogensmutaties (tabel IV)	—744	—253	—638	—758
Totaal kasoverschot of tekort (—) volgens Miljoenennota	—438	—589	—627	—917
	—369	—534	—500	—900
Verschil	— 69	— 55	—127	— 17
Toename inkomenstekort		+642	—347	+170

De door mij berekende kastekorten zijn alle hoger dan de opgaven van Financiën. Het gemiddelde verschil voor de jaren 1954/56 bedraagt ca. f. 85 mln. Dit is verklaarbaar door de overlopende posten. Vooral voor 1955 zullen deze belangrijk zijn, gezien het vertraagde

(Advertentie)

tempo der oorlogsschade-uitkeringen. De raming van het kastekort voor 1956 door Financiën ad f. 500 mln. lijkt mij dan ook wel aanvaardbaar. Daarentegen meen ik het kastekort voor 1957, om de reeds eerder genoemde redenen, te moeten ramen op minstens f. 1 mrd.

Het effect van de begroting op de volkshuishouding.

Bij vergelijking van de inkomensoverschotten of -tekorten over de verschillende jaren constateren wij in 1955 een aanzienlijke stijging van het tekort. Het inflatoire effect van de begroting heeft in dat jaar niet minder dan ca. f. 650 mln. bedragen. In 1956 zien wij, als gevolg van de sterk gestegen belastingontvangsten, een deflatoir effect van ca. f. 350 mln. Voor 1957 moet daarentegen weer een inflatoir effect worden verwacht van f. 170 mln. + f. 100 mln. = f. 270 mln.

Het resultaat voor 1956 lijkt, dank zij de versnelde belastinginning, niet onbevredigend. Echter moet thans, om redenen die in de inleiding zijn uiteengezet, ook rekening worden gehouden met de wijze, waarop het kastekort wordt gedekt. Deze vormt een onderdeel van de financiële politiek van het Rijk. Het zou mij te ver voeren deze hier in bijzonderheden na te gaan. Ik volsta daarom met enkele opmerkingen.

De Minister zegt in de Miljoenennota, dat het kastekort in het eerste halfjaar 1956 praktisch volledig kan worden gedekt door aantrekking van kapitaal op lange termijn. Per saldo werd nl. opgenomen f. 266 mln. aan langlopende schuld, waarvan f. 31 mln. werd uitgekeerd aan provincies en gemeenten in mindering op belasting-schuld; het kastekort bedroeg f. 269 mln.

Deze voorstelling van zaken lijkt mij niet juist. Feit is, dat het kastekort financiering langs inflatoire weg noodzakelijk maakte. Gedeeltelijk geschiedde dit door gebruik te maken van tegenwaardegelden (militaire uitgaven), gedeeltelijk door plaatsing van schatkistpapier bij De Nederlandsche Bank, resp. door vermindering van het kassaldo van het Rijk. In het eerste halfjaar resulteerde dit in een inflatoire financiering tot een totaal bedrag van ca. f. 300 mln. Het is echter nog te vroeg om een definitief oordeel uit te spreken over het resultaat van de verschillende methoden, waarop het totale kastekort in 1956 zal worden gedekt. Gezien de recente ontwikkeling van 's Rijks Kas lijkt het mij het meest waar-

schijnlijk, dat het uiteindelijke effect van de begroting nòch in belangrijke mate inflatoir, nòch deflatoir zal zijn.

De vooruitzichten voor 1957.

Onze these houdt in dat, bij handhaving van het monetaire evenwicht, het inflatoir effect van de begroting in 1957 geheel of althans voor een goed deel gecompenseerd zal kunnen worden door een beroep te doen op de kapitaalmarkt. De Minister twijfelt er evenwel aan, of het mogelijk zal blijken het gehele kastekort op deze wijze te dekken. Hij verwacht, dat slechts f. 360 à f. 370 mln. beschikbaar zal komen, mede omdat de particuliere investeringen en die van de lagere Overheid (woningbouw) niet in het gedrang mogen komen. De oplossing van dit probleem wordt aan de volgende Regering overgelaten. Wel wordt voorgesteld de consumentensubsidies (Landbouw-Egalisatiefonds) af te schaffen, althans te verminderen. Dit lijkt mij wel juist. Ieder produkt behoort zijn eigen kosten te dragen.

De nieuwe Regering zal dus een keuze moeten doen uit het alternatief belastingverhoging of bezuiniging op de staatsuitgaven. Wat het eerste middel betreft, merk ik het volgende op.

De belastingen zijn te verdelen in kostprijsverhogende en die op inkomen en vermogen. Deze laatste zijn al veel te hoog. Vooral de progressie bij de inkomstenbelasting is te ver doorgevoerd, waardoor de produktiviteit

nadelig wordt beïnvloed. Men leze hierover het rapport van de Commissie Smeets (Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap nr. 88, november 1954).

Wat de kostprijsverhogende belastingen betreft, m.n. de omzetbelasting, dient in aanmerking te worden genomen, dat verhoging hiervan onze concurrentiepositie t.o.v. het buitenland verder zal kunnen aantasten, ook al wordt deze belasting bij export gerestitueerd; de belasting op de invoer, voor zover deze wordt geheven op grondstoffen en halffabrikaten, werkt n.l. door in de kostprijs. Slechts bij een stelsel van volledige restitutie zou dit effect goeddeels kunnen worden gneutraliseerd.

Als belangrijkste argument zou ik echter willen laten gelden het argument, dat ook in de Miljoenennota naar voren wordt gebracht, n.l. de geringe mogelijkheid tot manoeuvreren, die het hoge belastingpeil biedt in tijden van depressie. De belastingen brengen thans rond f 7.500 mln. op bij een nationaal inkomen van ca. f. 30 mrd. De Staat legt dus beslag op ca. 25 pCt. van het totale inkomen. Er is niet veel fantasie voor nodig, zich voor te stellen, wat er zou gebeuren als onze overspannen hoogconjunctuur een terugslag zou ondervinden, die nog niet eens zo buitengewoon groot zou behoeven te zijn. De enige mogelijkheid zie ik dan ook in een beperking der staatsuitgaven, waarbij natuurlijk het zwaartepunt zou moeten liggen bij de consumptieve bestedingen.

's-Gravenhage.

Th. J. A. SMULDERS.

Waardevaste bedrijfspensioenen

Ter gelegenheid van de Accountantsdag 1956, welke 29 september jl. te Utrecht werd gehouden, zijn twee preadviezen uitgebracht. Aan het preadvies van Prof. Dr. Ir. L. Kosten, Prof. Dr. Ir. R. M. M. Oberman en H. Reinoud, getiteld: „Enige aspecten van de elektronische verwerking van administratieve gegevens”, is in „E.-S.B.” van 3 oktober jl. aandacht geschonken. Hieronder zal — na enkele opmerkingen over de plaats en de verplichtingen van het Nederlands Instituut van Accountants — worden stilgestaan bij het preadvies van Prof. Dr. P. Kuin over „Waardevaste bedrijfspensioenen”.

In zijn openingswoord wijdde de voorzitter, Prof. A. M. van Rietschoten, o.a. aandacht aan de plaats, die het Instituut inneemt en aan de verplichtingen, welke het draagt. Inderdaad is er aanleiding tot dankbare bezinning op het resultaat van een in volle vrijheid en bij vrijwillige samenwerking van vele leden verrichte arbeid, waardoor de beoefening van het accountantsberoep in Nederland op bevredigende wijze tot ontwikkeling is gebracht.

Reeds sinds 1895 vermelden de doelstellingen van het Instituut het tot stand komen van een wettelijke regeling, aanvankelijk uit een oogpunt van het belang van het beroep zelf. Naar gelang de consolidatie van het beroep voortschreed, verzwakte deze grond voor het streven naar een wettelijke regeling. Bij de verdere ontwikkeling van het maatschappelijk leven en de toenemende bemoeiing van de Overheid met het economisch bestel ging zich buiten het beroep de behoefte aan een kwalificatie voor de beoefenaren van de eigenlijke accountantsfunctie gevoelen.

Het Instituut erkent die behoefte en is bereid aan het totstandkomen van een wettelijke regeling mede te werken, onder de voorwaarde evenwel, dat behouden dient te worden wat werd verkregen en op gunstige omstandigheden voor de verdere ontwikkeling op basis van hetgeen

bereikt kon worden moet kunnen worden gerekend.

Het zal dan van grote betekenis zijn, indien ook in de toekomst zovele leden, als in het verleden het geval was, bereid zullen zijn ten koste van persoonlijke offers mede te werken aan verdere ontwikkeling van het beroep.

Begrijpelijkerwijze heeft het rapport van de commissie van der Grinten inzake wettelijke regeling van het accountantswezen, d.d. 31 mei 1956, de volle aandacht van het bestuur van het N.I.v.A.

Waardevaste bedrijfspensioenen.

In de volle Utrechtse schouwburg kwam des morgens het door Prof. Dr. P. Kuin uitgebrachte preadvies over waardevaste bedrijfspensioenen aan de orde.

Het omvangrijke, zeer lezenswaardige, preadvies begint met de mededeling, dat de term „waardevast” niet in absolute zin moet worden uitgelegd. Gedacht is meer aan pensioenen, die ongeveer gevrijwaard zouden zijn tegen waardedaling van het geld. Een stelsel, waarbij de schommelingen in de koopkracht van het pensioen binnen zekere, door ieder als redelijk aanvaarde, grenzen zouden blijven, wordt door de inleider reeds als voldoende „waardevast” beschouwd.

Beter ware in het geheel niet te spreken van „waardevaste” pensioenen; waardevastheid is een illusie. Het zou ook onbillijk zijn bepaalde groepen waardevast inkomen te garanderen, waar toch geen enkele categorie in de samenleving daarop staat aan te maken. Inderdaad zou er al zeer veel zijn bereikt, indien gepensioneerden op betrekkelijk stabiele koopkracht van hun geldinkomen zouden kunnen rekenen. Nog beter ware, dat zij, bij algemene vooruitgang in welvaart, ook daaraan deel zouden mogen hebben.

Opmerkelijk is wel, dat vrijwel ieder schijnt te rekenen op voortgaande waardedaling van het geld. Aan mogelijk-

heden, tot betere handhaving van de koopkracht van het geld te komen, wordt in de inleiding generlei aandacht besteed. „Het vaste geldinkomen — een gokspel”, aldus het opschrift boven par. 5, en een aantal grafieken belicht op duidelijke wijze wat daarmede wordt bedoeld. De weerstanden tegen prijsverlaging in onze samenleving zijn veel sterker geworden; politiek van volledige werkgelegenheid, toenemende staatsuitgaven voor sociale, militaire en andere voorzieningen, investeringen — alles draagt ertoe bij, dat „het gokspel der vaste geldinkomens veel meer kansen op verlies dan op winst zal opleveren”.

Bij lezing van het geschrift van Prof. Kuin moet men op twee grondslagen ten zeerste letten. Aangenomen wordt, dat in de regel de bijdragen van werkgevers en werknemers zodanig worden vastgesteld, dat de gepensioneerde de dienst verlaat met een inkomen, dat in een redelijke verhouding staat tot zijn laatstgenoten salaris en dat dit salaris in een redelijke verhouding staat tot de kosten van levensonderhoud. Het risico van de valuta loopt dan enkel over de periode ná de uittreding, over de levensduur van de reeds gepensioneerde. Waardedaling van het geld gedurende de werkperiode heeft dan weinig betekenis. Hiermede wordt een enorme vereenvoudiging aangebracht in het wettelijke vraagstuk. Men denke aan de zorgen van de pensioenfondsen, die maar moeten zien, dat de uitkeringen er komen, maar men denke ook eens aan de situatie bij de grote aantallen personeelsleden der middengrote ondernemingen. Vroeger werden daar de pensioenlasten veelal voor eigen rekening genomen. Mede ten gevolge van de Pensioen- en Spaarfondsenwet is het onderbrengen bij levensverzekeringmaatschappijen regel geworden, met vaststelling van tevoren van gefixeerde bedragen. Ook bij pensioenfondsen is veelal de regeling zo, dat een zeker percentage van het laatste inkomen zal worden uitgekeerd, doch met een van tevoren vastgesteld maximum.

Het is daarom een te sterke simplificering van het probleem, enkel te denken aan de waardedaling van het geld gedurende de dagen van het in ruste zijn.

Voorts wenst Kuin in het bijzonder de vraag onder het oog te zien, welke wegen er open staan, wanneer het bedrijfsleven bereid zou zijn, de gepensioneerden tegen de verlieskansen (door waardedaling van het geld) te beschermen.

Dat is eigenlijk de grote vraag. Wie zal er voor opdraaien als we niet mogen hopen op Sinterklaas of Kerstman? In de discussie werd gesteld, dat het de Overheid en niet de onderneming is, die aansprakelijk is voor de monetaire politiek; dat ook de Overheid de aangewezen instantie is om bij te springen. IJdele hoop: door devaluatie komen vraagstukken tot oplossing, waarvoor geen andere weg is gevonden en het eerste, waarnaar de Overheid dan zal streven is zoveel mogelijk te komen tot verdeling van de lasten van de devaluatie.

Prof. Kuin spreekt van inflatiewinst (bij de debiteuren; ook bij ondernemingen door omzettingstimulering) tegenover het inflatieverlies (bij de pensioentrekkers). Het is echter een slag in de lucht, te benaderen, waar de inflatiewinst terecht zal komen — als zij al ergens terecht komt. Men denke hierbij ook aan de werking van fiscale maatregelen.

Het steeds zwaarder belasten van de kostenrekening bij de ondernemingen kan niet altijd doorgaan. Het op zich nemen van geheel onzekere verplichtingen in de toekomst is in het algemeen onaanvaardbaar.

De verschillende vormen, welke Kuin behandelt, zijn zes in getal. Hij denkt daarbij dus in het bijzonder aan de

inflatie gedurende de renteniersperiode, en aan verhaal op het bedrijfsleven.

1. Duurtetoelagen op pensioenen, een onbevredigend systeem, waarbij de onderneming lasten op zich neemt, suppletoire betalingen doet op een contract, dat men meende reeds te zijn nagekomen. De bereidheid zal sterk afhangen van toevallige omstandigheden. De gepensioneerden kunnen geen rechten doen gelden.
2. Belegging in index-obligaties, waarvan de reële waarde wordt gewaarborgd door een goudclausule, goederenpakketclausule, loonclausules of anderszins. Hoofdsom, zowel als rente, zouden met een bepaalde index op en neer kunnen gaan. Het is moeilijk aan te geven, in hoeverre de onderneming dergelijke onbepaalde verplichtingen op zich zou durven nemen. Terecht stelt Kuin, dat voorwaarde is, dat men de index-obligatie moet kunnen inpassen in het normale financierings-schema der onderneming.
3. Belegging in aandelen door de pensioenfondsen (aandelen, aandelen in beleggingsmijnen, depotfractiebewijzen). Het koersverloop van aandelen in het verleden en de dividenden doen vrezen, dat er periodes zullen zijn, waarin de uitkomsten voor de gepensioneerden weinig bevredigend zullen zijn, zodat toch weer aan toelagen moet worden gedacht met de vraag, wie deze zal opbrengen.
4. Beurswaarde-annuïteiten. Hierbij wordt gedacht aan een pensioenfonds in Amerika (College Retirement Equities Fund; C.R.E.F.), dat de premieën in aandelen belegt en in aandelenwaarde uitkeert. De verzekerden sluiten voor 50 pCt. of meer in vaste dollarbedragen, voor het overige naar keuze in C.R.E.F.-verzekering. Men zou verwachten, dat Kuin hierbij zou aanknopen en naast de noodzakelijke minimum-dekking in guldenverzekering op de gewone wijze een surplusverzekering in aandelen zou voorstellen, ook bij bedrijfspensioenfondsen en vooral voor de inkomens boven het laagste niveau. Waar hij in zijn gehele betoog laat doorschemeren, dat aandelenbelegging toch van groter betekenis moet worden en hij op het einde van zijn betoog, in de conclusie, opmerkt: „Belegging in aandelen door particuliere pensioenfondsen verdient m.i. aanbeveling op veel groter schaal dan thans geschiedt”, is het onbegrijpelijk, waarom hij het stelsel van beurswaarde-annuïteiten voor Nederland verwierpt. De bezwaren (blz. 45) zijn weinig reëel en, zoals reeds in ons land is aangetoond, vallen weg bij doelmatige constructie.
5. Koopkrachtannuïteiten, bij National Airlines Inc., waarbij aan de employé's een pensioen wordt gegarandeerd, dat zijn koopkracht behoudt, voor zover de inflatie binnen zekere perken blijft. Een daarbij passende belegging, voor een belangrijk deel in aandelen, behoort er bij. Het pensioen is premievrij, en de verplichtingen gaan nooit verder dan uitbetaling van de in het fonds aanwezige middelen. In verband daarmee komt, ondanks het enthousiasme van Prof. Kuin voor dit stelsel, wel de gedachte op, dat alleen zeer welvarende ondernemingen een dergelijke regeling zullen willen treffen, menende, dat ze toch altijd wel in staat zullen zijn, zo nodig, bij te springen.
6. Omslagstelsels, in theorie het meest logisch: de lopende pensioenen worden van jaar tot jaar bekostigd uit de omslag, die door de werkenden wordt opgebracht. Het werkende deel van de volksgemeenschap onderhoudt de niet-werkenden: de kinderen individueel, de bejaarden collectief. Kuin behandelt in het bijzonder de toepas-

sing op grote schaal in Frankrijk. Inderdaad leent het stelsel zich het meest voor nationale toepassing. De uiterste consequentie is, dat men via het belastingbiljet zijn bijdrage betaalt en uit de algemene rijksmiddelen een pensioen uitgekeerd krijgt, dat gebaseerd is op het gemiddelde belastbare inkomen uit arbeid, waarvoor men gedurende een zekere periode vóór zijn pensioering aangeslagen is geweest. Kuin zou liever het beheer in de handen van de bedrijfsgenoten houden, om velerlei redenen. Zijn mededeling (blz. 60), dat „de premie bij een omslagstelsel ongeveer tweemaal zo hoog is als bij een kapitaaldeckingsstelsel”, is onjuist. Wil men de kosten van een omslagstelsel vergelijken met de kosten van het kapitaaldeckingsstelsel, dan dient men dit laatste samen te nemen met de back-service-regeling. Het ene stelsel is dan niet duurder of goedkoper dan het andere, in principe.

Ten slotte betoogt Prof. Kuin voorstander te zijn van meer „waardevast” pensioenen. Het omslagstelsel, zowel als meerdere belegging in aandelen verdienen nadere bestudering. Men zou, desgewenst, het *garanderen* van een waardevast pensioen achterwege kunnen laten, hoewel dit uiteraard een bedenkelijke kant heeft.

Het initiatief van het N.I.v.A. en het uitvoerig gedocumenteerde betoog van Prof. Kuin, verdienen grote waardering. Een uitermate belangrijk vraagstuk is onder algemene aandacht gebracht. Zoals veelal bij dergelijke bijeenkomsten en congressen bleek er onvoldoende tijd beschikbaar voor discussie, zodat talrijke aspecten nog buiten beschouwing zijn gebleven. Zo is niet uit de verf gekomen de schets van Kuin (blz. 52/53) van een mogelijke ontwikkeling op de aandelenmarkt. Steeds wijst men, bij

pleidooi voor aandelenbelegging, op de depressieperiode 1929/1936, met de fatale koersdalingen, en op de koersdruk na de bevrijding, door vennootschaps-, superdividend- en speculatiewinstbelasting. Terecht merkt Kuin op, dat de „gave gulden”-politiek 1931/1936 behalve door economisch onverstand toch ook werd ingegeven door het (vermeend) belang van de kleine spaarders. Voorlopig ziet het er niet naar uit, dat de verzekeringmaatschappijen zich op grote schaal buiten de voor hen veilige verschaning van de gulden-is-gulden-theorie zullen wagen, aldus de inleider. „Wanneer echter de Nederlandse pensioenfondsen in belangrijke mate aandeelhouders worden, kan aan alle maatregelen, die het koerspeil drukken of de dividenden beperken, een anti-sociaal effect worden toegeschreven (.). Grote groepen van de bevolking krijgen in een dergelijke situatie belang bij een ongehinderde koersvorming en royale dividenduitkeringen. Aandeelhouder kan dan niet meer gelijk worden gesteld met kapitalist. Een tegen aandeelhouders gerichte politiek kan dan niet meer gelden als progressief of sociaal”.

De uitwerking van deze gedachten kan enorm constructief blijken. De welvaart der bevolking moet voor een groot deel voortkomen uit de ondernemingen; deze dienen de middelen voor het levensonderhoud te verschaffen, en de bloei der ondernemingen dient ons allen ter harte te gaan. Aan de ene kant mag dan het aanzien van het aandeel hoognodig verbeteren, aan de andere kant zou het mogelijk kunnen blijken de „verstopte bron van risicodragend kapitaal” door veel betere spreiding van aandelenbezit nog veel meer vrij te maken. Ten slotte zouden de mogelijkheden kunnen worden vergroot ieder zijn deel te doen verwerven in de toenemende welvaart, zo deze zich voordoet.

¹s-Gravenhage.

J. BRANDS.

Piscari necesse est

Aan de vooravond van de opening van de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs te Utrecht, stelde de voorzitter, Mr. W. H. Fockema Andreae, de vraag of ons land nog een zeevarende natie is. Leeft bij de jeugd nog het: navigare necesse est?

Er zijn inderdaad redenen om deze vraag te stellen. Wel wordt door scheepvaartinstituten, -musea, de Nevas (Nederlandse Vereniging voor adoptie van schepen) en op andere wijzen getracht de belangstelling voor de zee en alles wat daarmee samenhangt te behouden, doch ten gevolge van de snel voortschrijdende industrialisatie dreigt ons volk meer en meer continentaal te gaan denken en het oog van de zee af te wenden. Hier liggen gevaren. Nog nemen de Nederlandse koopvaardij en scheepsbouw op internationaal niveau belangrijke plaatsen in. Er zal echter ernstig voor moeten worden gewaakt, dat deze plaatsen in de toekomst behouden blijven. Ondanks industrialisatie en daarmee gepaard gaande toeneming van de welvaart zullen er in ons land voldoende jongeren moeten zijn, die niet opzien tegen het hardere en avontuurlijke leven van de zeeman.

De bakermat van onze zeevaart is sinds de dagen van Willem Beukelszoon van Biervliet de visserij. Niet alleen een bron van goedkope voedingsmiddelen. De visserij is ook een dankbare reserve voor de bemanning van koopvaardij en Koninklijke Marine. Geen zeevarende mogendheid kan dan ook haar visserij ongestraft verwaarlozen. Engeland, Noorwegen, Duitsland, om slechts enkele

landen te noemen, zij behoren niet alleen tot de belangrijkste zeevarende mogendheden, het zijn bovendien belangrijke visserijlanden.

Nederland is, ondanks gunstige ligging ten opzichte van visgronden en afzetgebieden, een bescheiden, o.i. te bescheiden, plaats gaan innemen. Op de voornaamste oorzaken daarvan hebben wij reeds eerder de aandacht gevestigd ¹). Nederland beperkt zich thans tot de visserij op de overbevestigde Noordzee, in tegenstelling tot bijv. Engeland, Duitsland en België, welke landen een renderende visserij hebben op verafgelegen visgronden, waarmee in het bijzonder in de behoefte aan goedkope zeevis kan worden voorzien.

De vissers vormen in de meeste landen een min of meer geïsoleerde groep van de bevolking. Met de landbouwers is dit eveneens het geval. De landbouw is echter van zoveel groter economisch belang en politieke macht, dat daaraan in vrijwel alle landen veel aandacht wordt besteed. Met de visserij is dit laatste niet het geval. Het gevolg is, dat research, onderwijs, voorlichting en kredietvoorziening op visserijgebied nog veel te wensen overlaten. In enkele landen, bijv. Noorwegen, is men bezig de achterstand snel in te lopen. In de meeste landen is hiermede slechts een begin gemaakt.

Het gevolg van het achterblijven van Nederland is, dat het aantal vissers, dat aan het begin van deze eeuw

¹) Zie: „De financiering van het visserijbedrijf” in „E.-S.B.” van 6 september 1950 en „De verre visserij” in „E.-S.B.” van 5 oktober 1955.

ongeveer 24.000 bedroeg, in 1930 was gedaald tot 16.000 en thans volgens de gegevens van het Rijksarbidsbureau ongeveer 9.000 bedraagt. Op zichzelf is enige achteruitgang van het aantal vissers niet onbegrijpelijk. Immers met moderne vissersvaartuigen kan eenzelfde kwantum vis met minder schepen worden aangevoerd. De rigoureuze achteruitgang, ook relatief, gedurende de laatste decennia is daaruit echter niet te verklaren. Er zijn dus andere oorzaken, waarvan het achterwege blijven van de zgn. verre visserij één der voornaamste kan worden geacht.

Nog andere gevaren bedreigen de visserij, nl. de gevolgen van de afsluiting van de zeegeten en de inpoldering van IJsselmeer en Lauwerszee. Verhoging van de veiligheid tegen watersnood, landaanwinning, tegengaan van verzilting en verdroging van landbouwgronden, zullen in de komende decennia de werkgelegenheid in de visserij onvermijdelijk verder doen dalen. De daaruit voortvloeiende gevolgen voor de vissers waren voor de „Stichting van de Nederlandse Visserij”, het overkoepelend orgaan van de vrije visserij-organisaties, aanleiding op 5 oktober jl. een „Visserijdag” te houden. In Enkhuizen, stad met een roemrijk verleden ten aanzien van visserij en koopvaardij, werd die dag aandacht en begrip van het Nederlandse volk gevraagd voor de moeilijkheden en problemen, welke voor de vissers voortvloeien uit Deltaplan en inpoldering van IJsselmeer en Lauwerszee.

Door de eeuwen heen zijn de vissers getroffen door de gevolgen van drooglegging en inpoldering van meren ten behoeve van landaanwinning. Daarbij werden de vissers aan hun lot overgelaten. Voor het in cultuur brengen van de polders moesten de nieuwe bewoners zelf zorgen! Van de problemen en ongunstige consequenties, welke daaruit voortvloeiden, was de Haarlemmermeerpolder een duidelijk voorbeeld. Thans geschieden drooglegging, inpoldering en bevolking volgens een vooraf goed overdacht plan. Op privaat-economische basis is zulks echter niet mogelijk. De kosten van drooglegging en inpoldering liggen zo hoog, dat alleen de volksgemeenschap deze, economisch verantwoord, kan dragen. Het bouwrijp en bewoonbaar maken van het nieuwe land geschiedt dus door de Overheid. Hierbij beperkt men zich strikt tot het nieuwe land. Het gevolg is, dat men aan de ene kant van de dijk economisch rendabele, goed verkavelde en modern ingerichte boerderijen aantreft en aan de andere kant van de dijk, op het oude land, dikwijls onrendabele, slecht verkavelde en van alle moderne gemakken verstoken ouderwetse bedrijven. Aldus ontstaan er schrille tegenstellingen. Onder de vissers is thans onrust, dat ook zij dreigen te worden vergeten, ofschoon men in de kosten van drooglegging en inpoldering ook de schade toegebracht aan de visserij behoort in te calculeren.

De nationale betekenis van landaanwinning, inpoldering en afsluiting.

Als eerste spreker op bovengenoemde „Visserijdag” werd door de heer R. Brands, vice-voorzitter van de Stichting van de Nederlandse Visserij, ingeleid de heer J. L. Hoogland, vice-voorzitter van de Zuiderzeeraad. De heer Hoogland sprak als landbouwer en wees erop, dat de boer, evenals de visser, zijn eigen wereld heeft. Hij kan de gevolgen ten aanzien van de visser van de landaanwinning goed aanvoelen, omdat de aanleg van wegen, vliegvelden en de stadsuitbreidingen voor de boer dezelfde gevolgen hebben. Al die voortdurende veranderingen, welke zich over tientallen jaren uitstrekken en welke vele offers van boer en visser vragen, moeten gezien worden

als offers, niet voor onszelf, maar voor de toekomst van ons volk.

Ons land is niet rijk aan natuurlijke hulpbronnen; de grond is niet uitzonderlijk vruchtbaar; het klimaat biedt minder mogelijkheden dan in de warmere streken. Desondanks moet Nederland een snel toenemende bevolking voeden en kleden. In een halve eeuw tijds verdubbelde de bevolking. Daarbij is de toestand zodanig, dat van elke twee jongens uit de landbouw er slechts één op de boerderij zijn bestaan kan vinden, de andere moet naar handel of industrie afvloeien. In de visserij is het zelfs zo, dat van elke drie jongens uit een vissersgezin er slechts één op de vissersvloot zijn plaats kan vinden. Het belang van allen, dus ook van de boer en de visser, is dan ook onze visserij, landbouw, industrie, handel en verkeer zodanig te ontwikkelen, dat een zo hoog mogelijke welvaart zal worden bereikt.

Om de basis van onze welvaart te verbreden is allereerst veiligheid nodig. De watersnoden van 1916 en van 1953 hebben dit wel duidelijk aangetoond. De afdamming van de Zuiderzee verving 300 km zeedijk door een nieuwe zware dam van slechts 32 km. Het Deltaplan zal 25 km dijk de taak doen vervullen van 700 km rivier- en zeedijken.

Van groot economisch belang is, dat de verzilting en verdroging van de landbouwgrond zal kunnen worden tegengegaan, waardoor de agrarische produktie een jaarlijkse verhoging van vele tientallen miljoenen guldens zal kunnen ondergaan.

Voorts zal met name door de inpoldering van een groot deel van het IJsselmeer ongeveer 220.000 ha vruchtbare grond ter beschikking komen, hetgeen nodig is om het jaarlijkse verlies aan landbouwgronden wegens de aanleg van wegen, vliegvelden en stadsuitbreidingen niet alleen in aanmerking te nemen, dat er 180 ha wateroppervlak nodig is om één visser op het IJsselmeer zijn brood te laten verdienen en dat in de landbouw op hetzelfde oppervlak grond 22 personen een bestaan zullen kunnen vinden, doch ook dat in tijden van schaarste aan levensmiddelen onze landbouw in staat moet zijn onze voortdurend toenemende bevolking tot een zo hoog mogelijk percentage te voeden. Welnu, door de inpoldering van het IJsselmeer zal de beschikbare cultuurgrond met ongeveer 8 pCt. worden uitgebreid. Dank zij de hoge produktiviteit zal de waarde van de agrarische produktie met 15 pCt. kunnen stijgen. Voor de welvaart van ons volk in de komende decennia is dit nodig. Van de vissers worden daarvoor grote offers gevraagd. De schade dient, aldus de heer Hoogland, redelijk en billijk te worden vergoed en door het gehele Nederlandse volk te worden gedragen. Daarnaast moet men zich bewust zijn, dat een geldelijke vergoeding niet alles is: grote veranderingen, zoals thans ten aanzien van de vissers plaatsvinden, tasten bij de betrokkenen ook waarden aan, die niet in geld zijn uit te drukken.

De visserij en de landaanwinning in de Lauwerszee.

Burgemeester H. Ottevanger van Ulrum vroeg aandacht voor de gevolgen van de afsluiting en inpoldering van de Lauwerszee ten aanzien van de vissers van Zoutkamp in het Noorden van Groningen. Het betreft een vloot van 40, hoofdzakelijk voor de garnalenvisserij bestemde, schepen. Zoutkamp is een vissersdorp, waar ruim 200 gezinnen geheel van de uitkomsten van de visserij afhankelijk zijn. Begrip werd voor deze vissers gevraagd, die het liefst hun aloude beroep blijven uitoefenen. Terecht werd de heer H. D. Louwes, voorzitter van het Landbouwschap geciteerd: „Ik geloof, dat ons volk als geheel buitengewoon

blij moet zijn, dat we nog een vissersbevolking hebben, een volksdeel dat niet bloot staat aan de massificatie van de moderne tijd, een volksdeel met een eigen karakter en een eigen aard".

De visserij en de inpoldering van het IJsselmeer.

De vroegere Zuiderzee verschafte werk aan ongeveer 2.500 vissers op vele honderden schepen. Door de afsluiting en inpoldering zal van het vroegere oppervlak van de Zuiderzee van 350.000 ha slechts 125.000 ha IJsselmeer overblijven. De laatste jaren wordt door ongeveer 1.500 vissers met 700 bedrijven de IJsselmeervisserij uitgeoefend. Een drastische beperking van het aantal bedrijven zal nodig zijn om het resterende IJsselmeer met rendabele bedrijven te kunnen exploiteren.

Burgemeester J. Voetelink van Steenwijk, voorzitter van de organisatie van de IJsselmeervissers, wees erop, dat de Zuiderzeewet 1918 bepaalt, dat de door de afsluiting getroffen vissersbevolking een tegemoetkoming zou krijgen, hetgeen geregeld is krachtens de Zuiderzeesteunwet 1925. Deze „tegemeetkoming" wordt echter onvoldoende geacht en heeft dan ook tot voortdurende moeilijkheden tussen Overheid en vissers aanleiding gegeven.

Een rapport tot beperking van de IJsselmeervisserij, uitgebracht door een staatscommissie, in 1953 ingesteld door de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, wordt wel als basis aanvaard, doch nu de inpoldering geleidelijk voortgaat en een redelijke en billijke schadeloosstelling tot nog toe is uitgebleven, is er onbehagen en onrust onder de vissers ontstaan en vrees voor een koude sanering.

De visserij en de afdamming van de Zeeuwse stromen.

Voor Zeeland is de visserij een belangrijke tak van bedrijf, waarin 2 pCt. van de Zeeuwse beroepsbevolking werkzaam is. De belangrijkste takken van de Zeeuwse visserij zijn de garnalenvisserij, de mossel- en de oesterkwekerij.

De gevolgen van het Deltaplan voor de Zeeuwse visserij werden uiteengezet door Dr. P. Korringa, bioloog bij het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek. T.a.v. de garnalenvisserij verwacht Dr. Korringa nadelige gevolgen van de afsluiting der zeegaten. De mosselkwekerijen, welke

jaarlijks 50.000 ton mosselen ter waarde van 10 miljoen gulden produceren, zullen waarschijnlijk naar de Waddenzee kunnen worden verplaatst. Voor de oesterkwekerijen wordt de toekomst donker ingezien en een algeheel verlies verwacht als de Oosterschelde, waar de kwekers hun bedrijf uitoefenen, wordt afgesloten. Onderzocht wordt thans in hoeverre overbrenging van de oestercultuur naar de Grevelingen mogelijk kan worden geacht. Van de noodzakelijkheid van de afsluiting van de Oosterschelde heeft men echter de Zeeuwse oesterkwekers nog niet kunnen overtuigen.

Slotbeschouwing.

Nadat de notabelen in de monumentale Westerkerk te Enkhuizen hadden gewezen op de ernstige moeilijkheden, welke zich voor een belangrijk deel van onze vissersbevolking voordoen, sloot de heer J. Bal, oesterkweker te Tholen, dit gedeelte van de Visserijdag, er op wijzende, dat het doel was het Nederlandse volk begrip te vragen voor de problemen van de vissers.

Met een vlootrevue op het IJsselmeer van enige honderden vissersvaartuigen en een fraai defilé van klederdrachten uit de verschillende vissersplaatsen langs het IJsselmeer, werd de dag besloten.

Het spreekt vanzelf dat het gehele Nederlandse volk zal willen bijdragen om te komen tot een redelijke en billijke schadeloosstelling (geen steun of tegemoetkoming) voor hen, die zullen worden getroffen door maatregelen, welke voor het algemeen belang noodzakelijk worden geacht.

Bij het te voeren beleid zal men zich niet mogen beperken tot het uitrekenen en uitkeren van schadeloosstellingen. Er staan voor ons volk en onze vissers grotere belangen op het spel. Men zal visserijbeleid moeten voeren tegen de achtergrond van het: *navigare necesse est*, de visserij als producent van goedkoop dierlijk eiwit en de vissersbevolking als een onmisbare groep uit onze volksgemeenschap. Er is inderdaad in deze periode van hoogconjunctuur reden tot bezorgdheid ten aanzien van de bemanning van onze koopvaardijvloot. Niet minder is dit op zijn plaats ten opzichte van onze vissersbevolking. Geen zeevarende mogendheid van enige betekenis kan ongestraft zijn visserij verwaarlozen. Daarom geldt voor Nederland evenzeer: *piscari necesse est!*

Scheveningen.

A. G. U. HILDEBRANDT.

Het rendement van de reclame

Geschat wordt, dat het totaal der Nederlandse reclamebudgetten rond 200 miljoen gulden bedraagt. Bij de besteding van dit indrukwekkende bedrag wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van de moderne researchmethodiek. Toch mag worden aangenomen dat het grootste deel der reclamebudgetten nog op het „vingertoppengevoel" wordt uitgegeven en dat waarlijk niet alleen bij de kleinere ondernemingen.

In de reclamewereld is men zich van het onbevredigende van deze situatie wel bewust, zoals ook weer is gebleken op het jaarlijkse congres van het Genootschap voor Reclame, dat op 4 en 5 oktober in Arnhem werd gehouden met als thema: het rendement der reclame. De pretentieuze gedachte, dat tijdens deze twee dagen in het Huis der Provincie nu eens „uit de doeken zou worden gedaan" hoe men op volkomen rationele wijze reclame kan bedrijven, zat daarbij zeker niet voor. In alle toonaarden werd ons verzekerd, dat niemand een receipt hiervoor mocht verwachten.

Wat dit congres wel opleverde was een serieuze confrontatie met de problemen, die samenhangen met een verantwoorde besteding der reclamegelden. Een streven naar verdieping van kennis en verbreding van de basis, ook in samenwerking met andere bij de reclame betrokken groepen, kwam daarbij op velerlei manieren tot uiting. Zo memoreerde de voorzitter van het Genootschap voor Reclame, Jhr. W. van Andringa de Kempnaer, het contact met de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen, de Nederlandse Huishoudraad en het NIVE. In samenwerking met het laatste instituut wil men werkgroepen vormen uit niet-concurrerende distributieverwante ondernemingen om te komen tot het meten van reclameresultaten. Een ander verheugend verschijnsel is de grote animo voor de in september jl. gestarte Stichting Reclame-Onderwijs. Ten aanzien van de media-research werd medegedeeld, dat vertegenwoordigers van de adverteerders, dagblad- en tijdschriftuitgevers en erkende advertentiebureaus bezig zijn om na te gaan in

hoeverre lezerskringrapporten kunnen worden gepubliceerd, die onderling vergelijkbaar zijn.

Een overzicht van het op dit congres besprokene moet uiteraard zeer beknopt blijven. Prof. G. A. Th. Weyer trok bij zijn inleidend woord een parallel met het rendement van de bodem in de landbouwhuishoudkunde. De problemen van de reclame komen in vele gevallen neer op het oplossen van een vergelijking met een groot aantal is eckenden. Het voordeel van dit betrekkelijk jonge vak is echter, dat men a.h.w. van de aanvang af gebruik kan maken van de nieuwste wetenschappelijke technieken. Over planning en rendement sprak Dr. Ir. F. Q. den Hollander, die het rendement in de reclame al evenzeer een economische noodzaak noemde als het rendement van elke ondernemingsgeste. Dit vraagt een planning, die in de gehele economische structuur past.

Marktonderzoek in relatie tot verkoop- en reclamepolitiek werd besproken door Dr. J. A. Pennock, directeur van het Centraal Bureau voor Courantenpubliciteit, en Dr. J. van Rees, hoofd van de afdeling Marktonderzoek van de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken. De eerste wees erop, dat de tijd, waarin men reclame als iets zelfstandigs zag, voorbij is. Kwaliteit, samenstelling van het produkt, de keuze van de afzetkanalen en de verkoopbevordering door middel van reclame zijn de instrumenten van de verkooppolitiek. Voor het bepalen van het reclamebudget, evenals bij de mediakeuze, is marktonderzoek van grote betekenis. Daarnaast blijft de mens met zijn feeling, zijn intuïtie en creatieve geest een belangrijke factor.

Dr. Van Rees, die een beschrijving der belangrijkste researchtechnieken gaf, stelde voorop dat men commerciële research niet moét vereenzelvigen met enquêtes, waarbij hij William Fox, directeur van marktonderzoek van Remington Rand citeerde, die dit aldus uitdrukte: „The easiest and most expensive way to do market research is by making surveys. Any fool can make a survey and a great many of them do. Capable people also make surveys, but before they do, they make sure they need them”. Commerciële research moet een uitvloeisel zijn van de zeer praktische behoefte aan volledig feitenmateriaal om efficiënt te kunnen handelen. Wil men een maximaal rendement van zijn onderzoekingen hebben, dan dient men deze systematisch en geregeld te verrichten.

Op de ochtend van de tweede congresdag kwamen twee buitenlandse sprekers aan het woord. M. Lederman, bedrijfsadviseur te New York, hield een interessant betoog over „The costs of buying success”, waarin hij verwees naar de leer van de Trias Politica, die hij evenzeer voor de reclame wilde laten gelden. De bedrijfsleiding is hier dan de wetgevende macht, het reclamebureau resp. de reclame-afdeling treedt als uitvoerende macht op en de research fungeert als rechterlijke macht. Om bij de besteding van het reclamebudget zekerheid te krijgen is research onontbeerlijk. Grote vraag bestaat tegenwoordig in Amerika over „marketing engineering”, die de uitkomsten der onderzoekingen coördineren ten behoeve van de bedrijfsleiding. Prof. Dr. G. Bergler, voorzitter van het Gesellschaft für Konsumforschung te Neurenberg, constateerde dat „productieve reclame” noodzakelijk is om een rationele distributie van diensten en goederen te verzekeren. Evenals vele andere sprekers voerde hij de „motivation research” aan, waarbij men door middel van kleine steekproeven tot de diepste motieven wil doordringen.

Het traditionele programmapunt, de „case history”,

ontbrak ook dit jaar niet. De heer A. F. K. M. Keller, voorzitter van de Voorlichtingscommissie voor Blikgroenten, behandelde de collectieve blikgroentencampagne die sedert vier jaar wordt gevoerd. Na alle aangehoorde theorie betekende dit stukje praktijk voor vele aanwezigen het moment om op adem te komen en kon men zich met de blikgroentenfabrikanten verheugen over het feit, dat hun afzet in de laatste vijf jaren verdrievoudigd is. Ten slotte gaf Mr. Chr. W. Zeylstra, directeur van Lintas N.V., een samenvatting van de referaten, waarbij hij tevens sprak over de stand van zaken t.a.v. de reclame in Nederland in 1956. Naast de enorme toename in het reclamevolume constateerde deze spreker ook een kwalitatieve vooruitgang bij de reclame.

Langzaam maar zeker wordt aan de beoefening van het reclamevak een meer wetenschappelijke ondergrond gegeven. In dit stadium moet het voor de congresleiding geen gemakkelijke taak zijn geweest om het programma samen te stellen. Men loopt hierbij namelijk een grote kans dat men te hoog of te laag grijpt. Anders gezegd, wat voor een deel der vakgenoten te hoog ligt wordt voor een andere groep uitgesproken interessant, doch is voor een derde groep daarentegen reeds „vieux jeu”. Wij menen dat het bestuur van het Genootschap voor Reclame in dit opzicht het juiste midden heeft gekozen en dat dit congres geslaagd kan worden genoemd. Ook als manifestatie naar buiten, ter bevordering van het — gelukkig groeiende — begrip voor de betekenis van de reclame als onderdeel van het economisch leven.

In de aankondiging van dit congres lezen we: „Zeer prominente en terzake kundige Nederlandse inleiders, twee praktische Amerikaanse sprekers van internationaal gezag en een Duitse hoogleraar uit een gerenommeerd centrum van wetenschap behandelen een thema van enorme actualiteit: het rendement van de reclame”. Een staaltje van copywriting, dat men vooreerst nog wel niet bij uitingen van verenigingen als bijv. de Vereniging voor de Staathuishoudkunde zal tegenkomen. . . . Maar toch, terugziend op dit congres, wel een beschrijving die in overeenstemming is met de daar genoemde eis, waarvan reclame moet voldoen: „Truth, well told”.

Rotterdam.

J. OPPENHEIM.

BOEKBESPREKINGEN

Prof. Dr. F. J. H. M. van der Ven: Bedrijfsleven en democratie. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1955, 210 blz., f. 12,25.

De Tilburgse hoogleraar, die ons reeds met tal van publikaties verblijd heeft, geeft in bovengenoemde bundel een aantal studies over actuele sociaal-economische vraagstukken, welke blijkens de titel alle betrekking hebben op de democratisering van het bedrijfsleven. Wij kunnen dus beschouwingen verwachten over vakbeweging, staking, publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en ondernemingsraden, alle onderwerpen, die verband houden met de plaats van de (al of niet georganiseerde) factor arbeid in het economisch bestel. Genoemde hoofdstukken worden voorafgegaan door een tweetal algemene beschouwingen onderscheidenlijk over de idee der democratie en over democratie in het bedrijfsleven.

Van der Ven zoekt met Jitta de betekenis der democratie niet allereerst in het formele doch in het materiële vlak. Hij ziet als essentieel de gedachte der menselijke waardigheid, die in een tijdperk, waarin de collectiviteiten de

boventoon voeren, teloor dreigt te gaan. Geprojecteerd op de onderneming betekent dit, dat de ondernemer, hoewel gezag uitoefenend over zijn werknemers, hen daarbij als mens volledig tot hun recht dient te laten komen en over die onderwerpen, waarvan zij op de hoogte zijn, van hun inzichten gebruik dient te maken. Het gaat hier niet om starre organisatieschema's doch om informele contacten, welke psychologisch uiterst waardevol kunnen zijn.

Van der Ven onderstreept, dat een onderneming niet democratisch kan zijn zoals dat bij overheidsorganen het geval is; de onderneming is geen „Körperschaft” maar een „Anstalt”, d.w.z. een samenwerkingsverband van ongelijken. Dit neemt niet weg, dat de werknemer verantwoordelijkheid wil gaan dragen hetgeen gedeeltelijk wordt opgevangen door de Ondernemingsraad. Terecht wijst Van der Ven erop, dat het hier gaat om medezeggenschap van de werknemers en niet om die van de vakverenigingen, hoewel er ten aanzien van de kandidaatstelling een syndicalistisch element in de wet geslopen is. Met Van der Grinten acht de auteur het in het algemeen nog te ver gaan van een gemeenschap van arbeiders en kapitaalverstrekkers te spreken. Romme's schets van de komende ondernemingsstructuur noemt Van der Ven het eindpunt der gehele ontwikkeling; hier zijn wij nog lang niet aan toe.

Halverwege tussen de antithese werkgever-werknemer en de volledige synthese staat volgens Van der Ven de medezeggenschap. Het beeld is mijns inziens niet geheel zuiver, aangezien door schrijver elders ondanks of liever als uiting van de antithese de C.A.O. wordt gezien, waarin volgens hem het dualisme juridische gestalte heeft gekregen.

Als eisen der democratie in de onderneming noemt Van der Ven: behoorlijke rechtspositie, medezeggenschap voor zover dit met de reële capaciteit der werknemers overeenstemt en verantwoordingsplicht van de ondernemingsleiding. Hij betoogt, dat de medezeggenschap, ook de sociale, niet voortvloeit uit het arbeidscontract, omdat dit juist een ongelijkheidsverhouding binnen de onderneming schept. Iets anders is, dat bij de vaststelling der arbeidsvoorwaarden, d.w.z. in de sfeer van de bedrijfstak, volledige medezeggenschap aanwezig is.

De sociale medezeggenschap in de onderneming wordt door Van der Ven voorzichtig benaderd, in dier voege, dat volgens hem het doordringen van de formeel democratische geestesgesteldheid de bedrijven geleidelijk rijp maakt voor sociale medezeggenschap in zaken die de arbeiders kunnen overzien. Erkend dient te worden, dat de wet op de ondernemingsraden hier zeker niet te ver gaat, door de zelfstandige functie van de onderneming te erkennen en daardoor de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid aan hem te geven.

Moeilijker ligt de zaak ten aanzien van de economische medezeggenschap. Zij is volgens Van der Ven slechts te motiveren met een zeker deelgenootschap in de onderneming, bestaande uit werkelijke of symbolische mede-eigendom. Deze sprong is verrassend: terwijl toch speciaal van de zijde der vakbeweging de uitbouw der medezeggenschap wordt gezien in het kader van de ondernemingsraden en men er zich meestal tegen verzet deze te bereiken langs de weg der kapitaaldeelname, ziet Van der Ven dit als de enige mogelijkheid!

Wij komen hier in de materie van het co-partnership, hetwelk hier te lande nog slechts in enkele kleinere ondernemingen wordt toegepast. Inderdaad kunnen de werknemers langs deze weg economische medezeggenschap

verkrijgen; dit zal echter in kleinere bedrijven eerder gelukken dan in grote, waar de aandeelhouder toch reeds weinig in te brengen heeft. Co-partnership kan dus in dit verband slechts een zeer partiële oplossing bieden. De vraag rijst wat Van der Ven bedoelt met de symbolische mede-eigendom. Moeten wij hier wellicht denken aan het Spindler-stelsel („Miteigentum”)?

Van der Ven wijdt nog aandacht aan de verzelfstandiging der onderneming, waarbij hij een structuurwijziging van die grote ondernemingen bepleit, waar de feitelijke eigendomsordening geen deugdelijke maatschappelijke grondslag meer biedt; deze zou dan volgens hem door nieuwe vennootschapsorganen (met werknemersdeelname) dienen te worden bestuurd. Deze gedachte lijkt mij nog verre toekomstmuziek; bovendien rijst de vraag hoe de auteur deze vorm van bestuur met zijn visie van de ondernemer als gezagdrager kan overeenbrengen. Het gaat hier om wat Van der Ven noemt de „gedenatureerde” onderneming, met welke kwalificatie het bekende verschijnsel der verzelfstandiging wordt bedoeld. Voor de nog niet gedenatureerde onderneming wijst hij de syndicalistische gedachte af, d.w.z. ziet hij niet de vakbonden doch de werknemers zelf als dragers der medezeggenschap. Voor de andere „schijnt het”, aldus Van der Ven, „met de geest van de tijd in overeenstemming ook de persoonlijke arbeidsdragers van verantwoordelijkheden te ontlasten en deze bij een „onpersoonlijke” factor arbeid te leggen, die dan door de vakbond wordt gerepresenteerd”. Uit deze zinsnede zou moeten worden afgeleid, dat schrijver bij de grote open N.V.'s dus toch een rol aan de vakbonden wil toekennen, waartegen hij overigens vierkant gekant blijft. En zelfs na genoemde passus citeert hij nog met welgevallen zijn naamgenoot J. J. M. van der Ven, volgens wie het mede-beheer nooit mag worden uitgeoefend door vertegenwoordigers der vakbonden. Het gaat hier om een sociologische basis, die met vakbondsvertegenwoordiging nooit bereikt wordt. De persoonlijke verantwoordelijkheid zou aldus niet tot haar recht komen, terwijl deze juist de basis moet zijn voor de economische medezeggenschap.

De juiste structuur kan Van der Ven nog niet aangeven; voorlopig kan men volgens hem denken aan eventuele uitbouw van de Ondernemingsraad. Het is echter juist de vrees voor het perspectief; dat verschillende ondernemers kopschuw maakt voor de Ondernemingsraad. Daarom lijkt mij het aanbevelen van uitbreiding zijner bevoegdheden in dit stadium, waarin de wet in feite nog slechts in 10 pCt. der in aanmerking komende ondernemingen wordt toegepast, bepaald minder gewenst.

Het aanvaarden van de pariteit in het bestuur der produktschappen is een zeer belangrijke concessie geweest; Van der Ven waarschuwt in dit verband voor een opschroeven van de pariteit tot een beginsel van de maatschappelijke vormgeving als kwalijk uitvloeisel van de antithese: „de methodiek der paritaire verhoudingen heeft geen onaantastbare waarde”.

Uit Van der Vens betoog blijkt, dat hij aarzelt, of men het wel eens is over de doelstelling der P.B.O.; de arbeiders hebben het „volstrekt verouderde strijdbeginsel”, waarvoor de solidariteit in de plaats moet komen, nog niet losgelaten. De grondslag van de medezeggenschap moet volgens hem niet zijn de machtsvorming van collectiviteiten maar recht en plicht van de persoonlijke mens om verantwoordelijkheid te dragen. Hij betwijfelt echter of de vrije organisaties, d.w.z. de dragers der P.B.O. zelf, wel het ideaal van democratische zelf-

werkzaamheid vertonen. De vakcentrales tenderen te evolueren tot autoritaire gezagsdragers: de vrijheid is een collectief ideaal geworden. Teneinde deze machtsvorming in het maatschappelijk leven te integreren zal volgens Van der Ven wetgeving nodig zijn.

De gedachtengang, dat het wettelijk stelsel der bedrijfsorganisatie de consequentie is van een feitelijke ontwikkelings-tendentie, geeft, hoe aantrekkelijk ook, mijns inziens toch een vertekend beeld der werkelijkheid. Dat de ontwikkeling via de C.A.O. en de algemeen verbindend verklaring daarvan moet leiden tot verordeningen van „schappen” is niet aangetoond. De schrijver kan zijn stelling ook moeilijk volhouden, als hij later constateert, dat de antithese tussen werkgevers en werknemers nog lang niet opgeheven is.

Van der Ven vestigt er nog eens de aandacht op, dat P.B.O. en ondernemingsraden twee volkomen gescheiden sferen betreffen. Terwijl de P.B.O.-organen gebaseerd op de vrije organisaties voor een bedrijfstak of een bedrijfskolom worden ingesteld, is de bedoeling van de Ondernemingsraad de werkgevers ener onderneming bij de besluitvorming in te schakelen teneinde hen aldus meer verantwoordelijk te maken. Ik zou hier nog aan willen toevoegen, dat de inschakeling der werknemers op ondernemingsniveau sociologisch bezien veel belangrijker is dan de medezeggenschap hunner vertegenwoordigers in de besturen van schappen; wellicht had Van der Ven aan dit punt meer aandacht kunnen wijden.

Ten slotte nog iets over de werkstaking, waaraan de auteur een apart hoofdstuk gewijd heeft. Hij noemt terecht stakingen, welke ten doel hebben de werkgever te dwingen tot een overtreding van het B.B.A., een onrechtmatige daad.

Er is echter een ander punt, waarop ik gaarne iets dieper zou ingaan, omdat ik hierover zelf enige jaren geleden een stelling heb verdedigd in de Vereniging voor Arbeidsrecht. Deze stelling betrof de vraag, of het stakingsrecht¹⁾ in een tijdvak van P.B.O. nog wel past. De opvatting, dat een onbeperkt stakingsrecht in zulk een tijdvak anachronistisch aandoet, zou ik moeilijk nog kunnen verdedigen. Ondanks het feit, dat er een niet onbelangrijk aantal „schappen” is ingesteld, is de sfeer van het bedrijfsleven nog lang geen idylle. Ware het niet, dat de bonafide vakbeweging de geleide loonpolitiek loyaal had ondersteund, dan zou het stakingswapen ongetwijfeld ook van die zijde gehanteerd zijn. Van een volledige overwinning van de „antithese” en vervanging van de weg van de macht door die van het recht is dan ook zeker nog geen sprake, al is het duidelijk dat, nu de vakbeweging om met Van der Ven te spreken reeds in zo sterke mate is geïntegreerd in het maatschappelijk geheel, de machtsfactor op de achtergrond is gedrongen. Evenzeer staat vast dat in verband met de loonbeheersing de staking tot verbetering der arbeidsvoorwaarden als regel onrechtmatig zal zijn, hoewel bij het bestaan van een vergunning om een bepaalde voorzieting te treffen, een staking zin zou kunnen hebben om een onderneming tot gebruikmaken dier vergunning te dwingen. Formeel is dit toelaatbaar, materieel zal het bij de bestaande arbeidersschaarste wel een theoretisch geval blijven. Inmiddels kunnen wij geenszins de mogelijkheid uitsluiten, dat stakingen in de toekomst weer veelvuldiger zullen plaatsgrijpen dan thans. Het verheugt mij daarom, dat Van der Ven blijkt te gevoelen voor een verplichte afkoel-

Gentlemen prefer Barratt's.

Exclusive at *Bata*

(Advertentie)

periode, een gedachte, die door mij reeds eerder verdedigd werd.

In het bovenstaande zijn enkele gedachten van Van der Ven weergegeven om duidelijk te maken hoezeer de auteur de gave heeft zich boven het dagelijks strijdgewoel te verheffen en ons tot bezinning te roepen over de weg die wij bezig zijn te gaan. Daarbij loopt als een rode draad door het boek, dat het niet gaat om formeel juridische regelingen, doch om al datgene, waardoor de waardering van de mens in het productieproces kan worden bevorderd. Deze lijn herinnert sterk aan de opvattingen van een aantal medewerkers van de bundel „Wat denkt U van de medezeggenschap?” (uitgeverij de Koepel, Nijmegen 1954), volgens wie het niet gaat over het werkelijk medebeslissen van de werknemers doch om het geven van het gevoel van volledige erkenning als mens.

Wij mogen de auteur dankbaar zijn voor de rijkdom aan gedachten, welke hij ons geschonken heeft en welke de lezer zelf ook aan het denken zet. Moge het boek in handen van velen geraken, die op enigerlei wijze met de behandelde problematiek te maken hebben. De zeer verzorgde stijl maakt de lectuur tot een vreugde.

Hilversum.

A. W. QUINT.

Dr. Ir. M. G. Ydo: Taylor — over het karakter van chefs en ondergeschikten. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1955, 340 blz., f. 19,50.

Een merkwaardig boek. Merkwaardig in velerlei opzicht. In de eerste plaats het feit, dat een ingenieur iets komt vertellen over een collega, zich hierbij begevende op het terrein der historie en der psychologie resp. sociologie. Een „schoenmaker”, die zijn leest vergeet en gaat grasduinen in de randgebieden van zijn eigen wetenschapsterrein. De omvangrijke en moeilijke materie is onvoldoende bezonken. Het gevolg is dan ook, dat de lezer enige zeer uitvoerige onbewerkte citaten (o.a. uit Bouman: „Volk in beweging” en Ortega y Gasset: „Die Aufgabe unserer Zeit”) krijgt voorgezet. Als ontoebereide brokstukken beslaan zij meerdere bladzijden. Men vraagt zich af, of niet meer ter zake kundigen op historisch en psychologisch-sociologisch gebied, zo zij al daartoe lust hadden, een dieper doordacht en beter doorwrocht geheel hadden kunnen samenstellen. De geletterde lezer vraagt zich bovendien af, waarom hij slechts met de schriften van enkele „groten” wordt geconfronteerd en voorts in het keurslijf wordt gewrongen van de historische ontwikkelingstheorieën van Riesman („The lonely crowd”). Uitvoerige, doch oppervlakkige beschouwingen van Ydo over rationalisme, idealisme enz. completeren het geheel.

Wil men zich een beeld vormen van Taylor en zijn tijd, dan neme men Copley's biografie (eveneens uitvoerig door Ydo geciteerd) alsmede bijvoorbeeld het zeer duidelijke en vlot geschreven „The principles of scientific management” van Taylor zelf en men vorme zich een zelfstandig oordeel aan de hand van eigen in schooljaren en door latere studie verkregen kennis. Merkwaardig is echter, dat ondanks bovengenoemde tekortkomingen

¹⁾ Zie „Sociaal Maandblad” 1950, blz. 71.

van het boek van Ydo een tweede oplage binnen een half jaar ter perse gaat. Wij zien hierin een verschijnsel van deze tijd: liever dan zelf te denken en de bronnen te onderzoeken (wie heeft er tijd voor?) neemt men op te een ander hem voorzet.

De andere merkwaardigheid is de keuze van het onderwerp: Taylor. Ook hier een o.i. ongemotiveerde gebiedsvernauwing. Wat schrijver aantoon is het volgende: er zijn steeds spanningen tussen arbeid en leiding, welke het kapitaal zou vertegenwoordigen. Bij de maatschappelijke structuurverandering, waarvan wij heden de gedeeltelijke voltooiing zien, komt het accent minder op de gezagsverhouding en meer op onderlinge samenwerking te liggen. Er is een verschuiving: het één wat minder, het ander wat meer. Taylor zou uit hoofde van zijn karakter en eruditie het accent hoofdzakelijk op de samenwerking hebben gelegd. Samenwerking berust op vertrouwen en dit vertrouwen zou kunnen worden gefundeerd op scientific management, waarbij exact zou vaststaan, welke prestaties de arbeiders zouden kunnen en dus moeten leveren tot heil van de produktie, van het land (de Verenigde Staten) en van hem zelf. Dit laatste omdat hij daardoor een beter karakter zou krijgen. Nu lijkt het mij irrelevant om aan te tonen, dat Taylor reeds die gedachten van samenwerking propageerde en vervolgens na te gaan op welke grondslag de „true philosophy of management” van Taylor persoonlijk berust.

Schrijver, tevens auteur van „Plezier in het werk”, op zoek naar een basis voor die nieuwe verhoudingen in het bedrijf, doet een poging een persoonlijke visie van één der velen, die in de loop der historie met de problemen van human relations in aanraking zijn gekomen, te analyseren. Ook hier dus een verschraving en simplificatie, die door onze gehaaste tijdgenoten blijkbaar in gemoede wordt geaccepteerd.

Toch zijn wij Ydo dankbaar, dat hij het exacte terrein van de ingenieur heeft verlaten en dit boek heeft geschreven. Hieruit blijkt namelijk, dat een gekwaam auteur en vloer stilist, die Ydo ontegenzeggelijk is, zich met een belangrijk tijdsprobleem bezig houdt. Het was ook onafwendbaar, dat hij het moest schrijven. In deze tijd, die worstelt met de problemen van de nieuwe arbeidsverhoudingen en deze op een nieuwe basis moet grondvesten, kan het niet uitblijven, dat hierover wordt geschreven; en wel in het bijzonder door diegenen, die in de praktijk met deze vraagstukken worden geconfronteerd. Wij hopen dan ook, dat Ydo nadat de stof die hem fascineerde wat meer bezonken zal zijn, het zal kunnen opbrengen eens een bredere en beter gefundeerde analyse van onze huidige moeilijkheden op papier te stellen, waarbij de werkelijke fundamente van onze samenwerking met deskundigen in de „randgebieden” zal echter onvermijdelijk zijn. Gevraagd wordt een „true philosophy of management”, niet van Taylor, maar een zodanige, dat zij een grondslag zou kunnen zijn voor onze moderne samenleving.

Hij zij hierbij gedachtig aan de woorden, waarmee Hare Majesteit de Koningin de te Nijmegen gehouden internationale conferentie inzake menselijke verhoudingen opende: „Het is toch zo, dat liefde het hoogste is in alle verhoudingen — en dat is het geven van het hart. . . Het kost alles, het is alles waard en het brengt alles op wat van waarde is”.

Een oude waarheid, welke om een nieuwe uitwerking vraagt.

J. Viersen, A. Meering en E. N. Jonker, Belastingalmanak 1956 Elseviers weekblad. (Gids bij het invullen van de aangiftebiljetten voor de inkomstenbelasting 1955 en de vermogensbelasting 1956 met tarieven). Uitgave Elseviers Weekblad, Amsterdam 1956, 170 blz., f. 3,—.

W. J. Visser, Eenvoudige belastingkunde (tevens uitgebreide toelichting op de aangiftebiljetten inkomsten- en vermogensbelasting). Uitgeverij FED, Amsterdam, 1e druk 1955, 2e druk 1956, XII en 222 blz., f. 2,85.

De beide hierboven genoemde uitgaven strekken ertoe de belastingplichtigen behulpzaam te zijn bij het voldoen aan hun verplichting — na de betaling van de belasting wel de belangrijkste die de belastingwetgeving hun oplegt — tot het doen van aangifte voor de inkomsten- en de vermogensbelasting. De „Belastingalmanak 1956 Elseviers weekblad” is geheel op dit doel toegespitst; „Eenvoudige belastingkunde” heeft bovendien ten doel studerende die een niet te diep gaande kennis van het belastingrecht behoeven, dienstig te zijn en bevat in verband daarmee ook een beknopte behandeling van de loonbelasting en de vereveningsheffing.

De veel gelaakte ingewikkeldheid van het aangiftebiljet wordt niet in de eerste plaats veroorzaakt doordat het belastingrecht zo gecompliceerd is, maar doordat de bestanddelen van het vermogen en van het inkomen van zo sterk uiteenlopende aard zijn. De hulp die de ondeskundige belastingplichtige bij het invullen van zijn aangiftebiljet krijgt, moet er dan ook voor een belangrijk deel op gericht zijn op een juiste wijze te analyseren, hoe de positie van zijn vermogen en van zijn inkomen (geweest) is. Daarnaast weet de belastingplichtige natuurlijk gaarne, wat de consequenties van de door hem verstrekte gegevens zijn, en ook dit moet hem uitgelegd worden. Deze niet lichte taak wordt in beide uitgaven op een geslaagde wijze vervuld.

De „Belastingalmanak” is kennelijk geschreven met begrip voor de weerstand die velen blijkbaar ondervinden bij het kennismaken van de ambtelijke taal: de stijl is geheel ingesteld op de ondeskundige lezer, die met „u” aangesproken wordt, en bij ingewikkelde onderwerpen wordt desnoods drie maal hetzelfde in enigszins andere woorden gezegd. De schrijvers gaan als het ware naast de belastingplichtige zitten en trachten zo veel mogelijk zijn hand te besturen bij het invullen; veel denkwerk behoeft de aangever zelf niet meer te verrichten.

„Eenvoudige belastingkunde” wijkt in stijl minder af van de formuleringen van het aangiftebiljet en de wettelijke bepalingen. Het geeft een zeer heldere, uitgebreide toelichting op de vragen en geeft aan, waarom ze gesteld worden, maar het gaat minder diep in op alle verschillende mogelijkheden die zich binnen het kader van één vraag in het concrete geval kunnen voordoen.

Het spreekt vanzelf, dat de meer originele arbeid van de schrijvers van de „Belastingalmanak” meer aanleiding tot kritiek geeft dan het werk van Visser. Voor de gebruiker zal het laatstgenoemde naar mijn mening minder kans op fouten opleveren, mits hij zich de meerdere inspanning die het eist, getroost.

Het is in boeken als deze uiteraard niet mogelijk om bij iedere nog niet definitief opgeloste rechtsvraag alle mogelijke oplossingen te bespreken. In zulke gevallen wordt in beide werken in de regel de heersende leer gevolgd (Visser vermeldt op enkele plaatsen wel, dat er nog een andere mogelijkheid bestaat). Ik vraag mij af, of het — zeker in de „Belastingalmanak”, die zich blijkens het voorwoord van P. van Eck aandient als hulpmiddel bij

(Advertentie)

AMSTLEVEN

Levensverzekering

BUREAU VOOR PERSONEELVERZEKERING

het zo voordelig mogelijk invullen van het aangiftebiljet — niet juist was geweest uit de verdedigbare oplossingen de voor de belastingplichtigen goedkoopste te kiezen.

Een gevaar blijft, dat de gebruiker zal denken, dat hij er nu alles van af weet. In de „Belastingalmanak” wordt er terecht telkens op gewezen, dat men voor bepaalde problemen beter naar een deskundige kan gaan, en het woord „eenvoudige” in de titel van het boekje van Visser zal wel een dergelijke rol spelen.

Voorburg.

Mr. J. VAN SOEST.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Terwijl de ontvangers der belastingen lustig voortgingen met het incasseren van grote bedragen aan belastingpenningen bij hun slachtoffers, welke gelden vnl. terecht kwamen in het saldo van 's Rijks Kas bij De Nederlandsche Bank, zaten de banken ook de afgelopen week wederom in het hoekje waar de slagen vielen. Ditmaal was het vooral de ultimo, die oorzaak was van een nieuwe aanslag op hun liquide middelen. Zij zagen zich daardoor genoot een nog groter beroep te doen op de Centrale Bank; per 1 oktober bedroegen de door deze laatste verstrekte voorschotten in rekening-courant niet minder dan f. 300 mln., waarnaast nog voor f. 75 mln. (kortlopend) papier bij haar was verdisconteerd.

De laatste tijd gaan in bankkringen steeds meer stemmen op, waarin wordt aangedrongen op verlaging van het verplichte minimum-kaspercentage voor de banken, dat momenteel 9 pCt. bedraagt, en waardoor ca. f. 450 mln. bankmiddelen worden geblokkeerd. De redenering hierbij is, dat een politiek van afgifte van schatkistpapier door de Centrale Bank in tijden van geldruimte (om liquiditeitssurplussen te binden) als logisch complement heeft het verlenen van steun aan de markt in tijden van grote krapte, zoals wij nu meemaken. Een verlaging van het minimum-kaspercentage wordt de meest geëigende vorm voor dergelijke steun geacht. Volgens deze gedachtegang is de daling van de deviezenvoorraad niet te wijten aan kredietexpansie der banken, doch aan gestegen bestedingen (particuliere en overheidsuitgaven, zowel consumptief als voor investeringsdoeleinden). Maatregelen ter bestrijding van de deviezenvaling zouden derhalve gericht moeten zijn op bestedingsbeperking en niet op een beperking van de liquiditeit van het bankwezen.

Of deze geluiden een willig oor zullen vinden bij de „Oude Dame van de Turfmarkt” — die, zoals dergelijke „Dames” in deze inflatoire tijden nu eenmaal plegen te zijn, nogal restrictief gestemd is — valt inmiddels nog te bezien. Wellicht zal zij het veeleer wenselijk achten het één (i.c. bestedingsbeperking) te doen en het ander (i.c. kraphouden van het bankwezen) niet te laten.

De kapitaalmarkt.

Hoewel New York het de afgelopen week wat beter deed — Dow Jones Industrials herstelde zich na een duik tot 468,7 op maandag tot 482,4 op vrijdag — wordt de zwakke houding van dit financiële centrum toch algemeen enigszins griezelig gevonden. Hoewel men de verklaring van deze zwakte merendeels in de stijging van de Amerikaanse rentestand zoekt, menen sommige marktwaarnemers, dat het geloof in verdere dividendverhogingen en bonussen wat begint te tanen, zulks in verband met de hier en daar krimpemde winstmarges.

Intussen bleef de stabiliteit van het korniveau op de Nederlandse aandelenmarkt geheel bewaard. Koninklijke stond wat minder in het licht der schijnwerpers dan tot voor kort gebruikelijk, en bij Unilever scheen het gerucht om de bonus (van 10 pCt. volgens de voorspelling) veelszins verstomd; deze week was echter de ster van Philips (o.a. op grond van Franse aankopen) en van Hoogovens (op grond van gunstige dividendgeruchten bij een Duitse dochter) rijzende.

Van een herstel van het oude élan was op de aandelenmarkt echter nog steeds niets te merken. De aandelenomzet bewoog zich op een niveau van ca. f. 1,3 à 1,4 mln. nominaal per dag. De maand september bracht met een omzet van f. 29 mln. een nieuw laagterecord voor 1956; in vergelijking met september 1955 (omzet f. 93 mln. nominaal) is de bedrijvigheid welhaast tot een schaduw van weleer ingekrompen.

Het door de Rotterdamsche Bank berekende aandelenrendement bedroeg per ultimo september 1956 5,4 pCt., tegen 5,3 pCt. een kwartaal en 4,7 pCt. een halfjaar tevoren. De jongste rendementsstijging van 0,1 pCt. is praktisch geheel toe te schrijven aan de lichte daling van het koersniveau tijdens het derde kwartaal van dit jaar.

Op de obligatiemarkt kondigden zich zowaar enkele nakomertjes aan van het genus der $4\frac{1}{4}$ pCt. gemeente-emissies, nl. f. 3 mln. Haarlem en f. 3 mln. Hengelo. Het voortduren dezer emissies, ondanks voorgaande mislukkingen, wekt herinneringen aan 1952, toen niet bij het publiek geplaatste restanten van dergelijke leningen op voordeliger condities aan de grote institutionele beleggers werden overgedaan.

Naar „De Zakenwereld” bericht, heeft het Bestuur van het Beleggersfront als zijn mening-uitgesproken, dat „een verdere stijging van de rente op nieuwe overheidsleningen minder wenselijk is dan een verlenging van de termijn, binnen welke vervroegde aflossing uitgesloten is”. Bij de jongste $4\frac{1}{4}$ pCt. gemeente-emissies bedraagt deze termijn (na afloop waarvan de debiteuren als de wind hun meezit dus eventueel tot conversie in een lager rentetype kunnen overgaan) 10 jaar. In levensverzekeringkringen zou men haar gaarne op ten minste 15 of 20 jaar willen brengen. Van een werkelijke actie van het Front in deze richting is inmiddels nog niets bekend, laat staan van concessies op dit punt van het Ministerie, dat altijd een groot vriend is geweest van de — weinig fraaie — methode van het zoveel mogelijk open laten van conversiemogelijkheden.

Aand. indexcijfers A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	21 sept. 1956	28 sept. 1956	5 okt. 1956
Algemeen	215,2	215,1	215,4
Internat. concerns	289,0	290,6	291,5
Industrie	162,8	163,3	164,6
Scheepvaart	177,9	176,9	175,9
Banken	139,2	139,5	137,9
Indon. aand.	106,8	107,3	105,9
Aandelen			
Kon. Petroleum	822¼	805½	804¾
Unilever	387¾	402¼	400¾
Philips	276¼	282¼	289¾
A.K.U.	241½	248	248¾
Kon. N. Hoogovens	327	330	343½
Van Gelder Zn.	227	217	224¾
H.A.L.	200½	200	197
Amsterd. Rubber	76½	76½	75½
H.V.A.	100½	100¾	99¼
Staatsfondsen			
2½ pCt. N.W.S.	72¼	72	71¾
3-3½ pCt. 1947	91½	91¾	90¾
3¼ pCt. 1955 I	88¼	88¾	88¾
3 pCt. Grootboek 1946	88¾	88¾	88¾
3 pCt. Dollarlening	94¼	94¾	94½
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI	94	93¼	93
3¼ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	84¾	85¾	85½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	92	91¾	92½
3½ pCt. Philips 1948	95	94½	94¾
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	89	88	87

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

1948 = 100	1955	mrt. 1956	april 1956	mei 1956	juni 1956	juli 1956
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	123	146	157	135	134	124
dierlijke	114	115	111	111	112	115
totaal	118	129	133	122	122	119
Grodstoffen voor:						
houtwaren	161	156	156	156	157	157
chem. produkten	121	130	129	129	127	129
textielwaren	133	131	131	130	129	127
leer en leerwaren	113	116	118	117	116	116
metaalwaren	157	169	169	166	165	164
papier	119	125	125	125	125	125
hulpstoffen	186	195	197	198	198	200
totaal	160	167	168	167	167	168
Afgewerkte produkten:						
glas, aardewerk enz.	158	161	161	161	161	162
houtwaren	116	116	117	117	120	121
chem. produkten	126	127	127	126	126	125
textielwaren	137	130	130	131	131	130
leer- en rubberwaren	136	137	137	136	137	137
papierwaren	150	150	149	148	149	149
metaalwaren	147	153	153	153	153	153
gefabriceerde voedings- en genotmiddelen	133	132	132	133	133	134
overige produkten	156	146	152	154	144	144
totaal	137	135	136	136	136	136
Algemeen indexcijfer	137	140	142	139	139	138

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET LEVENSONDERHOUD VAN GEZINNEN VAN HAND- EN HOOFDARBEIDERS 1) 2)

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (1/10 van totale gezinsuitgaven in 1951)	1956					
		1954	1955	mei	juni	juli	augustus
I Voeding, w.o.	361,4	108	110	111	116	114	115
brood, gebak en grutterwaren	72,4	112	113	113	113	113	113
aardappelen, groenten en fruit	55,5	113	112	123	149	136	137
suiker, koloniale waren en dranken ..	64,7	110	109	104	104	105	105
vlees, vleeswaren en vis	62,1	104	104	111	115	115	115
oliën en vetten	40,7	88	82	78	78	78	78
zuivelprodukten (excl. roomboter) ..	66,0	113	127	129	129	129	131
II Roken	26,4	98	98	98	98	98	98
III Woning, w.o.	209,4	111	114	115	115	116	116
huur, water, onderhoud woning	79,1	120	122	126	126	126	126
woninginrichting en huusraad	72,6	98	99	96	97	96	97
verwarming en verlichting	57,7	115	121	125	125	126	127
IV Kleding en schoeisel, w.o.	129,7	87	87	82	82	80	82
kleding	102,2	86	86	80	80	78	80
schoeisel	27,5	88	90	90	90	90	90
V Hygiënische en medische zorg, w.o. ..	62,2	110	111	115	115	115	115
reiniging en huishoudelijke hulp	20,1	97	99	100	101	101	101
persoonlijke en gezondheidszorg	42,1	116	117	121	123	122	122
VI Ontwikkeling en ontspanning, w.o. ..	91,3	101	103	105	105	105	105
ontwikkeling, ontspanning, verenig. ..	57,4	98	100	101	102	102	102
verkeer	33,9	106	108	110	110	110	110
VII Verzekeringen, belastingen, sociale verplichtingen e.d.	119,6	105	105	98	102	100	101
Totaal, exclusief belastingen	967,1	105	107	108	110	109	109
Totaal, inclusief belastingen	1000,0	105	106	106	108	107	108

1) Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.

2) Berekend als gewogen gemiddelde van vier prijsindexcijfers van het levensonderhoud, nl. die voor Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam en dat van 18 gemeenten, t.w. Alphen a/d Rijn, Arnhem, Bergen op Zoom, Dongen, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hilversum, Leeuwarden, Middelburg, Tilburg, Utrecht; Zaanham en Zwolle. De indexcijfers geven de, t.g.v. de prijsbeweging, optredende veranderingen aan in de uitgaven, in 1951 gedaan door gezinnen van hand- en hoofdarbeiders met een bruto-inkomen in dat jaar van f. 3.000 tot f. 5.000 en bestaande uit vier personen.

IN- EN UITVOER 1)
(waarde in miljoenen guldens)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkingspercentage	
	aug.	jan.-aug. 2)	aug.	jan.-aug. 2)	aug.	jan.-aug. 2)
1938	119	120	92	86	77	72
1953	740	719	628	642	85	89
1954	883	862	714	726	81	84
1955	936	986	810	795	86	81
1956	1.155	1.146	862	876	75	-76

1) Bron: C.B.S.
2) Maandgemiddelden.

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau, zijn de advertentiekolommen van „Economisch-Statistische Berichten“ het aangewezen medium;

1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.

DE TWENTSCHEN BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 september 1956

<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 40%;">Kas, Kassiers en Dag-geldleningen .. f</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">65.142.787,35</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td>Nederlands Schatkistpapier ..</td> <td style="text-align: right;">404.100.000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ander Overheidspapier ..</td> <td style="text-align: right;">78.128.028,12</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wissels</td> <td style="text-align: right;">18.033.988,10</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bankiers in Binnen- en Buitenland.</td> <td style="text-align: right;">39.928.426,78</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Effecten, Syndicaten en Waarden.</td> <td style="text-align: right;">60.364.451,61</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Prolongaties en Voorschotten tegen Effecten ..</td> <td style="text-align: right;">32.724.911,94</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Debiteuren</td> <td style="text-align: right;">401.437.255,78</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..</td> <td style="text-align: right;">6.521.906,58</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Gebouwen.</td> <td style="text-align: right;">5.000.000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;"><u>f 1.111.381.756,26</u></td> <td></td> </tr> </table>	Kas, Kassiers en Dag-geldleningen .. f	65.142.787,35		Nederlands Schatkistpapier ..	404.100.000,-		Ander Overheidspapier ..	78.128.028,12		Wissels	18.033.988,10		Bankiers in Binnen- en Buitenland.	39.928.426,78		Effecten, Syndicaten en Waarden.	60.364.451,61		Prolongaties en Voorschotten tegen Effecten ..	32.724.911,94		Debiteuren	401.437.255,78		Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.521.906,58		Gebouwen.	5.000.000,-			<u>f 1.111.381.756,26</u>		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 40%;">Kapitaal</td> <td style="width: 10%; text-align: right;">49.000.000,-</td> <td style="width: 50%;"></td> </tr> <tr> <td>Reserve</td> <td style="text-align: right;">20.500.000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bouwreserve</td> <td style="text-align: right;">1.000.000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Deposito's op Termijn ..</td> <td style="text-align: right;">271.530.428,33</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Crediteuren</td> <td style="text-align: right;">730.823.298,48</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Geaccepteerde Wissels ..</td> <td style="text-align: right;">713.647,77</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Door Derden Geaccepteerd ...</td> <td style="text-align: right;">759.251,63</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kassiers en Genomen Daggeldleningen ..</td> <td style="text-align: right;">10.700.000,-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..</td> <td style="text-align: right;">26.355.130,05</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;"></td> <td style="text-align: right; border-top: 1px solid black;"><u>f 1.111.381.756,26</u></td> <td></td> </tr> </table>	Kapitaal	49.000.000,-		Reserve	20.500.000,-		Bouwreserve	1.000.000,-		Deposito's op Termijn ..	271.530.428,33		Crediteuren	730.823.298,48		Geaccepteerde Wissels ..	713.647,77		Door Derden Geaccepteerd ...	759.251,63		Kassiers en Genomen Daggeldleningen ..	10.700.000,-		Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	26.355.130,05			<u>f 1.111.381.756,26</u>	
Kas, Kassiers en Dag-geldleningen .. f	65.142.787,35																																																															
Nederlands Schatkistpapier ..	404.100.000,-																																																															
Ander Overheidspapier ..	78.128.028,12																																																															
Wissels	18.033.988,10																																																															
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	39.928.426,78																																																															
Effecten, Syndicaten en Waarden.	60.364.451,61																																																															
Prolongaties en Voorschotten tegen Effecten ..	32.724.911,94																																																															
Debiteuren	401.437.255,78																																																															
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.521.906,58																																																															
Gebouwen.	5.000.000,-																																																															
	<u>f 1.111.381.756,26</u>																																																															
Kapitaal	49.000.000,-																																																															
Reserve	20.500.000,-																																																															
Bouwreserve	1.000.000,-																																																															
Deposito's op Termijn ..	271.530.428,33																																																															
Crediteuren	730.823.298,48																																																															
Geaccepteerde Wissels ..	713.647,77																																																															
Door Derden Geaccepteerd ...	759.251,63																																																															
Kassiers en Genomen Daggeldleningen ..	10.700.000,-																																																															
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	26.355.130,05																																																															
	<u>f 1.111.381.756,26</u>																																																															

Beschikbare kracht

Ass.-Accountant

met ruime praktijk-ervaring en grotendeels voltooide N.I.V.A.-opleiding,

zoekt
passende werkkring

Br. onder no. E.-S.B.
38-1, Postbus 42, Schiedam.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H.A.M. ROELANTS

Schiedam

De Nederlandse Overzee Bank N.V.

zoekt voor uitzending naar het buitenland enige krachten van ongeveer 35-jarige leeftijd, die na een periode van inwerken kunnen worden bestemd voor de vervulling van

Leidinggevende posten

Reflectanten, die over allround handelsbankervaring dienen te beschikken en bij voorkeur vooraanstaande plaatsen bij in het buitenland gevestigde bankkantoren moeten hebben bekleed, wordt verzocht uitvoerige sollicitatiebrieven te richten tot het secretariaat van de Nederlandse Overzee Bank N.V., Herengracht 546, Amsterdam C.

HOOGOVS IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. en de bij haar aangesloten bedrijven te IJmuiden vragen voor de afdeling **BEDRIJFSORGANISATIE**

a) een

medewerker van academisch niveau

voor coördinerende werkzaamheden bij het stimuleren van de produktiviteitsgedachte in het bedrijvencomplex.

Hiertoe behoren het voorbereiden van de invoering van verschillende activiteiten, zoals nieuwe ideeënprocedure, produktiviteitscursus en bijzondere kaderbijeenkomsten en na de invoering de zorg voor het continueren van deze activiteiten (voorbereiden van bijeenkomsten, verbeteren procedures e.d.).

Voor deze functie zijn van belang:

- goed contact met verschillende lijn- en staffunctionarissen
- brede kijk en grote belangstelling voor produktiviteitsverhoging in de ruimste zin
- bedrijfservaring, bij voorkeur ook op organisatorisch-coördinerend terrein
- stimulerende capaciteiten.

Leeftijd 30 à 40 jaar

b) enige

ervaren medewerkers van middelbaar technisch niveau

voor organisatorische en arbeidstechnische studies in produktieafdelingen en in de afdeling transport (havens en railvervoer).

Voor deze functie zijn van belang:

- goed contact met verschillende lijn- en staffunctionarissen
- bedrijfservaring, bij voorkeur ook op het gebied van bedrijfsorganisatie
- ruime algemene ontwikkeling en belangstelling
- analytisch en creatief vermogen.

Leeftijd 25 tot 30 jaar

Na een oriëntatieperiode, die enkele maanden duurt, zal, in verband met opleiding en ervaring in onderling overleg kunnen worden bepaald, welke vacante functie het meest geschikt is voor de betrokkene.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer E.-S.B. 739, ingewacht bij de Sociale Afdeling Beambten.

Laat U zich
eens mondeling
of schriftelijk
inlichten inzake
de merites van

E.-S.B.

als publiciteits-
medium.

Dit verplicht
uiteraard tot
niets en ver-
schaft inzicht
in belang-
wekkende
perspectieven.

Advertentie-
afdeling

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE
BERICHTEN**

Postbus 42
Schiedam

Tel. 01800-69300

Behoeft Uw staf uitbreiding?

Verzuimt dan niet E.-S.B. voor Uw oproep in te schakelen. E.-S.B. biedt U een grote trefzekerheid, 66k bij aspirant-leidinggevende functionarissen in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren.

Advertentie-afd. — Postbus 42 — Schiedam

GEMEENTE HAARLEM

Uitgifte van

ƒ. 3.000.000.- 4 1/4 % 30-jarige obligatiën
(Tweede Lening 1956)
in stukken van nom. f. 1.000.- aan toonder.

De ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld tot

DONDERDAG, 11 OCTOBER 1956,
des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij hare kantoren te **Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Haarlem,**

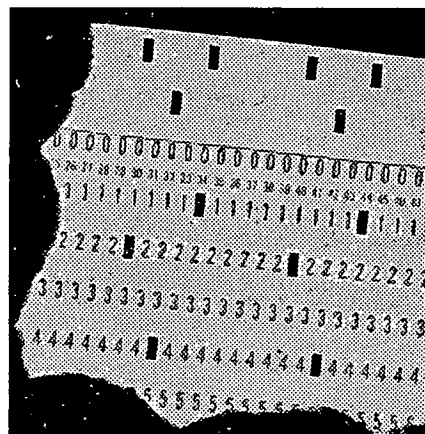
op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 4 October 1956. Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten zijn bij genoemde kantoren verkrijgbaar.

Amsterdam, 4 October 1956.

**AMSTERDAMSCH E BANK N.V.
ROTTERDAMSCH E BANK N.V.**

U hebt een OMZET-STATISTIEK nodig, die U een volledig overzicht geeft van alle details in Uw verkoop.

Wilt U weten hoe het met Uw omzet gaat? Dan hebt U meer nodig dan een eindcijfer. Ge-regeld moet U snel over vele gegevens kunnen beschikken. Het **HOLLERITH**-systeem geeft U al die gegevens en... snel! Ook gegevens ten behoeve van inkoop, productie, voorraad, kosten enz.

Voor dit alles kunt U volledig gebruik maken van het **Hollerith**-systeem zonder zelf machines te hebben.

Het B.M.A. beschikt over een uitgebreide outillage voor het volledig toepassen van het **Hollerith**-systeem en over deskundig personeel. Dit alles staat geheel tot Uw dienst. Zonder dat het U tijd, moeite of personeel kost, worden Uw gegevens verwerkt in ponskaarten. U kunt dan te allen tijde beschikken over alle gewenste overzichten, detailleringen enz.

BUREAU MECHANISCHE ADMINISTRATIE N.V.
Achter Oosteinde-9-11, Amsterdam, Tel. 37028

HOE PROFITEERT U VAN DEZE SERVICE?

Op Uw telefonische of schriftelijke uitnodiging komen wij gaarne Uw speciale wensen bestuderen en een complete analyse van Uw administratie maken. Op grondslag daarvan brengen wij U zonder kosten en geheel vrijblijvend een volledig advies uit.